

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У
СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ –
ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ**

Виконала: магістрант 3-го курсу, групи 8.2817-з
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
Т.С. Кривошей

Керівник: доцент кафедри соціальної філософії
та управління,
к.філос.н. Цапліна І.С.

Рецензент: доцент кафедри соціології,
к.філос.н. Сорокіна О.С.

Запоріжжя – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра соціальної філософії та управління
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної філософії та
управління

_____ Т.І.Бутченко
«___» _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Кривошей Тетяні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи _____ Організація надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб - підприємців та юридичних осіб

керівник роботи Цапліна Ірина Сергіївна, доцент кафедри соціальної філософії та управління, к. філос. н.

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «29» травня 2019 року № 804-с

2. Строк подання студентом роботи 20 лютого 2020 року

3. Вихідні дані до роботи Тимошук В. Адміністративні послуги : посіб.; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні - DESPRO». Київ : Тов «Софія-А». 2012. 104 с.; Практичний посібник з питань державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців / С. І. Третяков та ін.; 9-е вид. доп. Київ : Держкомпідприємство, ДВНЗ «Українська академія бізнесу та підприємництва», 2010. 362 с.; Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упоряд. В. П. Тимошук. Київ : Факт, 2003. 496 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Вивчити стан наукового дослідження проблеми організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. 2. Уточнити основні поняття дослідження: «організація надання адміністративних послуг», «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець». 3. Визначити принципи та методи дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. 4. Дослідити розвиток нормативно-правових основ організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні. 5. Проаналізувати зміни у порядку організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні. 6. Проаналізувати досвід зарубіжних країн з організації надання адміністративних послуг у сфері

державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. 7. Здійснити аналіз особливостей організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб на сучасному етапі в Україні. 8. Виявити основні чинники оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Цапліна І.С., доцент кафедри соціальної філософії та управління, к.філос.н.	29.05.2019	29.05.2019
Розділ 2	Цапліна І.С., доцент кафедри соціальної філософії та управління, к.філос.н.	24.06.2019	24.06.2019
Розділ 3	Цапліна І.С., доцент кафедри соціальної філософії та управління, к.філос.н.	23.09.2019	23.09.2019

7. Дата видачі завдання 29 травня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень 2019	<i>виконано</i>
2.	Бібліографічний пошук	Квітень 2019	<i>виконано</i>
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2019	<i>виконано</i>
4.	I розділ	Червень 2019	<i>виконано</i>
5.	II розділ	Вересень 2019	<i>виконано</i>
6.	III розділ	Листопад 2019	<i>виконано</i>
7.	Систематизація висновків	Січень 2020	<i>виконано</i>
8.	Нормоконтроль	Лютий 2020	<i>виконано</i>

Студент Т.С. Кривошей

Керівник роботи І.С. Цапліна

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер О.В. Заїка

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 88 сторінок, 89 позицій у списку літератури, 2 додатків.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ,
ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ, ЮРИДИЧНА ОСОБА, ФІЗИЧНА ОСОБА –
ПІДПРИЄМЕЦЬ

Мета дослідження: дослідити особливості організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб і формування обґрунтованих рекомендацій для удосконалення організації надання таких послуг.

Об'єкт дослідження: адміністративні послуги з державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Предмет дослідження: організація надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Методи дослідження: системний, аналіз, синтез, абстрагування, індукція, дедукція, метод аналізу документів.

Гіпотеза: зміна фокусу з ідеї «пошуку винних» на «вдосконалення публічно-управлінських механізмів» надасть позитивні зрушення в напрямку задоволення потреб суб'єктів господарювання під час отримання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, а належна організація таких послуг не буде ставити під загрозу своєчасність та законність реєстраційних дій.

Висновки: Основними чинниками оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб є удосконалення законодавчих механізмів реалізації приписів та покращення їх загальної ефективності; передання функцій з реєстрації на місце; урегулювання питань щодо виключення законодавчих колізій; запровадження повсякчасного навчання державних реєстраторів; забезпечення надання методичної допомоги шляхом деталізації окремих процедурних положень.

SUMMARY

Diploma thesis consists of 88 pages, 89 literature sources, 2 annexes.

ORGANIZATION OF PROVIDING ADMINISTRATIVE SERVICES, STATE REGISTRATION, LEGAL ENTITY, INDIVIDUAL-ENTREPRENEUR

Research purpose is to study the organization peculiarities of providing administrative services in the field of state registration of individuals-entrepreneurs and legal entities and to formulate sound recommendations for improving the organization of providing such services.

Research object is the administrative services for state registration of individuals-entrepreneurs and legal entities.

Research subject is the administrative services' organization in the field of state registration of individuals-entrepreneurs and legal entities.

Research methods are systemic, analysis, synthesis, abstraction, induction, deduction, document analysis method.

Research hypothesis is that changing the focus from the idea of “finding the guilty” to “improving public-management mechanisms” will give positive shifts towards meeting the economic entities' needs in obtaining administrative services in the field of state registration of individuals-entrepreneurs and legal entities, and the proper organization of such services will not compromise the timeliness and legality of registration actions.

Conclusions: The main factors for optimizing the organization of providing administrative services in the field of state registration of individuals-entrepreneurs and legal entities are the improvement of legislative mechanisms for the prescriptions implementation and improvement of their overall efficiency; transfer of registration functions to places; regulation of issues regarding legal conflicts exclusion; introduction of state registers' continuous training; providing methodological assistance by detailing individual procedural provisions.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	9
1.1. Стан наукового дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.....	9
1.2. Уточнення основних понять дослідження: «організація надання адміністративних послуг», «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець».....	13
1.3. Принципи та методи дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.....	21
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	29
2.1. Розвиток нормативно-правових основ організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні.....	29
2.2. Аналіз змін у порядку організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні.....	40
2.3. Досвід зарубіжних країн в організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.....	50
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	57
3.1. Аналіз особливостей організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб на сучасному етапі в Україні.....	57
3.2. Основні чинники оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб.....	67
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	80
ДОДАТКИ.....	89

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення економічної безпеки України в умовах наявного військово-збройного конфлікту, доволі нестійкого стану соціально-економічної, політичної, правової ситуації в державі, внутрішнім та зовнішнім загрозам економічній безпеці є одним із головних питань, що потребують уваги держави для забезпечення стабільного майбутнього нашої країни.

У більшості європейських країн суб'єкти господарювання визнаються одними з головних чинників стабільного розвитку економіки. А відтак і Україна робить певні кроки для забезпечення належного економічного клімату, комфортних умов для ведення громадянами господарської діяльності, а запровадження прозорих механізмів та відсутність бюрократії у сфері державної реєстрації відкривають шлях для іноземних інвесторів.

Проблемна ситуація. Протягом останніх декількох років при формуванні інституту адміністративних послуг не було досягнуто основної мети – створення доступних та зручних умов для реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб щодо отримання адміністративних послуг, запобігання проявам корупції під час надання адміністративних послуг, що призвело б до зменшення ризиків рейдерських захоплень, усунення громіздких бюрократичних процедур та удосконалення нормативно-правової бази в тому числі і у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. Різкі зміни курсу (зміна механізмів та суб'єктів надання адміністративних послуг, законодавства і т.п.) не призвели до явних позитивних результатів.

Якість надання адміністративних послуг напряму залежить від організації їх надання. Так, питання надання державою адміністративних послуг в різних сферах і галузях суспільного життя стали предметом дослідження багатьох науковців. Починаючи з 2000 року окремі аспекти адміністративних послуг були предметом активного науково-теоретичного дослідження, монографічних та дисертаційних роботах окремих вчених серед яких є В. Авер'янов [21], К. Афанасьєв [7], В. Гарашук [16], Н. Гончарук [18], І. Голосніченко [17],

В. Долечек [23], Д. Змитрович [27], А. Кірмач [84], І. Коліушко [32], Н. Нижник [3], О. Пастух [5], О. Поляк [48], Ю. Приймак [54], В. Тимощук [86], А. Чемерис [5] та ін.

Зазначені науковці зробили свій значний внесок у формування поглядів та методів організації надання адміністративних послуг в тій чи іншій сфері, а їхньою найголовнішою метою стало створення зручних і доступних умов для отримання адміністративних послуг.

Об'єкт дослідження – адміністративні послуги з державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Предмет дослідження – організація надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Метою роботи є дослідження особливостей організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб і формування обґрунтованих рекомендацій для удосконалення організації надання таких послуг.

Досягнення поставленої мети конкретизується у таких завданнях:

– вивчити стан наукового дослідження проблеми організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб;

– уточнити основні поняття дослідження: «організація надання адміністративних послуг», «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець»;

– визначити принципи та методи дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб;

– дослідити розвиток нормативно-правових основ організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні;

– проаналізувати зміни у порядку організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних

осіб в Україні;

– проаналізувати досвід зарубіжних країн з організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб;

– здійснити аналіз особливостей організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб на сучасному етапі в Україні;

– виявити основні чинники оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Гіпотеза дослідження: зміна фокусу з ідеї «пошуку винних» на «вдосконалення публічно-управлінських механізмів» надасть позитивні зрушення в напрямку задоволення потреб суб'єктів господарювання під час отримання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, а належна організація таких послуг не буде ставити під загрозу своєчасність та законність реєстраційних дій.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури і додатків.

РОЗДІЛ 1

**МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ
РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ
ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ**

1.1. Стан наукового дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб

Надання адміністративних послуг займає значиму нішу в управлінській діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, відповідно вони відіграють вагомую роль в інструментарії державного управління.

У контексті активного розвитку інституту адміністративних послуг в Україні як такого, що спрямований на максимальне забезпечення конституційних прав та інтересів громадян, все частіше постає питання захисту прав засновників (учасників) юридичних осіб. Тому виникає нагальна потреба в удосконаленні організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Такі проблеми як функціонування суб'єктів господарювання; складнощі, які виникають при державній реєстрації підприємств в Україні, та шляхи їх подолання; характеристика принципів державної реєстрації; підстави та загальні засади її проведення; адміністративна відповідальність суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців; якість публічних послуг; аналіз зарубіжного досвіду та порівняльний аналіз зі світовими моделями систем державної реєстрації та інші, стали предметом для дослідження науковцями – Белінго В., Галуцька В. В., Змитровича Д. І., Квасніцької О. О., Котяш Л. П., Третьякова С. І., Нікітіна В. В., Коритіна Д. С., Лукіної І. М., Приймак Ю. О., Солонар А. В.

Аспірант кафедри адміністративного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Валерія Белінго у своїй статті «Адміністративна відповідальність суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців» досліджує питання адміністративної відповідальності суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. В. Белінго проаналізувала наукові підходи та показала їх багатогранність до розуміння терміну «адміністративна відповідальність» та, підводячи підсумки, зазначила про необхідність визначення поняття «адміністративна відповідальність» на законодавчому рівні та враховуючи важливість інституту надання адміністративних послуг для суспільства, окрему увагу пропонує звернути на відповідальність суб'єктів їх надання у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, оскільки саме цей інститут забезпечує відповідний рівень законності в країні в даній сфері [10, с. 140].

Завдання, функції та повноваження державного реєстратора стали об'єктом дослідження кандидата юридичних наук А. В. Солонар. Науковець на основі аналізу законодавства, поглядів науковців формулює такі завдання державного реєстратора:

- забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави в сфері державної реєстрації;
- зміцнення державної влади, зокрема на рівні державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців;
- недопущення й попередження створення фіктивних підприємств;
- створення умов поліпшення ведення прозорого бізнесу в Україні [79, с. 129].

Ці вагомі основні завдання державного реєстратора не можливо виконати на належному рівні без забезпечення високого рівня організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, адже функції які виконує державний

реєстратор на пряму залежать від належного матеріально-технічного забезпечення, достатньої та зрозумілої нормативно-правової бази, вчасних роз'яснень та методологічної допомоги центральних органів влади, взаємодії усіх органів публічного управління починаючи від вищих державних органів та закінчуючи місцевим самоврядуванням, швидкої реакції контролюючих органів та доступність оскарження прийнятих рішень.

Не можна не погодитись з твердженнями Котяш Л. П., яка в своїй дисертаційній роботі, серед інших, робить висновок, що вдосконалення адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо державної реєстрації юридичних осіб – це вироблення теоретичних і практичних напрямків посилення потенціалу для подальшого розвитку означеного явища з метою координування її в належному порядку для забезпечення можливості реалізації прав осіб на підприємницьку, політичну, культурну, спортивну, професійну та іншу діяльність для забезпечення корисними благами суспільства [34, с. 174].

Здійснюючи аналіз якості публічних послуг Приймак Ю. О. також акцентує увагу на те, що публічна послуга є певним регулятором задоволення потреб як окремих громадян так і груп територіальної громади. Неякісні послуги відображають вади виконавчої вертикалі. Адже певною мірою якість надаваних послуг залежить від стосунків у колективі, лідерських якостей керівника, мотивації персоналу, забезпечення належними умовами праці [56].

При вивченні наукових робіт нами з'ясовано, що більшість пропозицій, висновків, наукових обґрунтувань (доробок) та зауважень знаходять своє відображення в нормативно-правових документах, коментарях, концепціях.

Так, наприклад, в 2015 році аспірант кафедри публічно-правових дисциплін Університету сучасних знань А. А. Гринько, висловив думку, що вагомим недоліком у діяльності з надання адміністративних послуг є відсутність загального стандарту та переліку послуг, навіть між подібними органами публічної влади можна фіксувати розбіжності у кількості та приналежності до адміністративних послуг. Ці розбіжності іноді достатньо помітні та заважають нормальному функціонуванню механізму надання

адміністративних послуг [19, с. 161]. І вже в серпні 2017 року розроблені Єдині вимоги (Стандарт) до якості обслуговування відвідувачів центрів надання адміністративних послуг [25].

Водночас, маємо зауважити про наявність низки нагальних питань, які потребують негайного вирішення: це і високий рівень рейдерських захоплень підприємств, колізії в законодавстві, відсутність зворотнього зв'язку між державними реєстраторами та органами юстиції, недосконала система захисту даних єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, невіліювання з боку законодавця інституту «державного реєстратора».

Наразі здійснюються заходи щодо вдосконалення системи захисту даних у вітчизняних електронних інформаційних ресурсах, доступності та зручності електронних послуг для фізичних та юридичних осіб, а також запобігання корупції під час надання таких послуг та запобіганню промислового рейдерству.

Як бачимо, питання організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб гостро постало в Україні. Це щодалі знаходить все більше висвітлення у фахових виданнях з державного управління. Однак, найбільш слухні пропозиції, як правило, можуть внести фахівці, які безпосередньо щоденно пов'язані з роботою по наданню таких адміністративних послуг.

Як підсумок, можна зазначити, що механізми взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування для належної організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб потребує додаткових досліджень.

1.2. Уточнення основних понять дослідження: «організація надання адміністративних послуг», «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець»

З метою дослідження такого питання як організація надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, перш за все потрібно розуміти сутність таких понять як «організація надання адміністративних послуг», «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець», оскільки це має як практичне, так і теоретичне значення.

Для розуміння поняття «організація надання адміністративних послуг» потрібно розглянути окремо такі поняття як «організація» та «адміністративна послуга».

Термін «організація» походить з грецької мови та означає поєднання, побудову, об'єднання чогось або когось у єдине ціле, приведення до жорсткої системи, інструмент, знаряддя. Звертаючись до дослівного перекладу з латинської «організація» має такі значення як «спільно», «влаштовую», «структурний вигляд», з французької – впорядковування.

Сьогодні поняття «організація» широко вживається в багатьох науках (філософії, математиці, економіці, соціології та ін.) і в практичній діяльності. Воно має два основні значення: група людей об'єднаних спільною цілеспрямованою діяльністю; функція управління.

За висловом В. І. Терещенка, доктора економічних наук та автора численних підручників і статей з організації та управління, під організацією розуміється структура, кістяк, у рамках якого здійснюються певні заходи [82, с. 5].

Звідси, у більш широкому розумінні організація – це група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети або цілей.

В вітчизняній науковій літературі дано декілька визначень у функціональному (дієвому) розумінні дефініції «організація»:

- сукупність процесів чи дій, що ведуть до утворення й удосконалення взаємозв'язків між частинами цілого [74, с. 109];
- організувати, організовувати, організуватися, організовуватися;
- створювати, засновувати що-небудь, залучаючи до цього інших, спираючись на них;
- здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення;
- згуртовувати, об'єднувати кого-небудь з певною метою;
- чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь [85, с. 679];
- властивість будь-якого матеріального об'єкта, що виявляється у впорядкованості структури, внутрішньої будови [14, с. 569].

«Організування» – найбільш давня функція управління. Її необхідність визначилася в результаті поділу та кооперації праці людини. Поняття «організування» надзвичайно широко застосовується у менеджменті в значенні упорядкованих процесів, стосунків, структур тощо. З іншого боку «організування» означає таке соціальне явище як об'єднання певної чисельності людей, які працюють над досягненням спільної мети, а також підприємству, фірму, установу, де ці люди працюють. Основне призначення функції «Організування» полягає в тому, щоб скоординувати спільні зусилля правильно підібраних учасників роботи, кожен з яких мав би чітку уяву про коло своєї роботи та її внесок в кінцевий результат [77, с.86].

У чинному законодавстві адміністративну послугу визначено як результат здійснення владних повноважень [58], а в науковій літературі під послугою переважно мають на увазі саму діяльність [1; 4], тобто обслуговування [57, с. 8]. Такі визначення знайшли своє відображення й у термінологічному словнику публічного управління.

В Україні поняття «адміністративна послуга» з'явилась завдяки європейському вектору розвитку, звідти в обіг ввійшли такі поняття як публічні послуги, державні послуги, публічне адміністрування. На перший погляд, здається, що ці терміни мають одне значення, але при детальному аналізі

поняття «адміністративна послуга» науковці доходять до висновків, що поняття «публічні послуги» має більш широке значення і однією із його складових є «адміністративна послуга». Незважаючи на законодавче визначення терміну науковці продовжують пошук найоптимальнішого його визначення.

Так, Г. М. Писаренко називає адміністративною послугою правовідносини, що виникають при реалізації суб'єктивних прав фізичної або юридичної особи (за їх заявою) у процесі публічновладної діяльності адміністративного органу для отримання певного результату [45, с. 8].

Ю. М. Ільницька розглядає адміністративну послугу як діяльність суб'єктів владних повноважень, додаючи, що така діяльність має своїм результатом позитивний суспільний ефект, задовільняючи так права та інтереси осіб, що звернулись, і відображена в адміністративному акті [28, с. 301].

Д. Сухін і Ю. Шаров, є ідеологами поділу державних послуг на адміністративні та управлінські, і відповідно розглядають адміністративні послуги як результат здійснення владних повноважень суб'єктом, який відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, свідоцтв, проведення реєстрацій тощо) [89, с. 231].

Дослідники формують наступні сутнісні ознаки адміністративної послуги:

– надаються виключно органами владних повноважень – органами державної влади, уповноваженими на те державними підприємствами, установами, організаціями, органами місцевого самоврядування – в порядку здійснення ними завдань і функцій у межах, визначених законом;

– надання адміністративних послуг пов'язане із забезпеченням створення умов для реалізації фізичними чи юридичними особами прав, свобод і законних інтересів шляхом вирішення відповідних процедурних питань;

- надання адміністративних послуг передбачено за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів, тобто має бути безоплатним;
- компетенція органів владних повноважень щодо надання певного виду послуг визначається законодавством і відповідно до затверджених стандартів;
- нормативно визначена правова можливість не лише надання, але й отримання послуги;
- результатом є прийняття адміністративного акта (рішення або юридично значуща дія), яким задовольняється особа – заявник;
- користування результатом такої послуги на власний розсуд [20; 57; 15; 42].

В будь-якому розумінні адміністративна послуга є дією відповідних органів спрямованих, за результатом звернень юридичних чи фізичних осіб, на набуття прав і законних інтересів.

Таким чином, дослідивши поняття «організація» та «адміністративна послуга» можна сформулювати визначення терміну «організація надання адміністративних послуг» – координація дій суб'єктів владних повноважень для упорядкування процесів, відносин, структур, функцій та формування системних підходів спрямованих на задоволення потреб, набуття прав і законних інтересів, відповідно до звернень юридичних чи фізичних осіб.

Поняття «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець» мають законодавчі визначення, але для більшого їх сприйняття необхідно зрозуміти їх сутність, розглянемо як ці поняття розкривають науковці.

Звертаючись до тлумачного словника української мови ми бачимо, що термін «реєстрація» визначається як взяття на облік, внесення до списку або книги якихось даних, записів про певні факти [85, с. 679]. Узагальнюючи таке тлумачення, науковці дають визначення, що державна реєстрація це взяття на державний облік, внесення до відповідних реєстрів певних фактів, тобто надання законної чинності [39, с. 199].

У юридичних словниках та енциклопедіях надається визначення державної реєстрації: державна реєстрація (пізньолат. *registratio* – внесення до списку, переліку) – письмовий запис або фіксація іншим чином фактів, явищ, відомостей чи певних матеріальних об’єктів з метою їх державного обліку та контролю, засвідчення дійсності і надання їм законного (легітимного) статусу [14, с. 162]; державна реєстрація суб’єкта підприємництва – необхідна умова здійснення всіх видів підприємницької діяльності, основним призначенням якої є здійснення контролю за законністю виникнення, зміни та припинення правового статусу суб’єктів підприємництва [53, с. 147].

Так, О. Квасніцька розглядає державну реєстрацію суб’єктів підприємницької діяльності як інститут – сукупність норм, що регулюють відносини щодо організації підприємницької діяльності між заявниками та державними реєстраторами, під час здійснення останніми реєстраційної діяльності [29, с. 170–171].

С. Лихачов визначає реєстрацію як передбачений законом порядок дій, що вчинюються органом державної реєстрації з метою фіксації юридичних фактів, що відображають виникнення, зміну або припинення статусу суб’єкта підприємницької діяльності [37, с. 133].

На думку Н. Саніахметової, державна реєстрація є загальною умовою здійснення підприємницької (господарської) діяльності будь-яким її суб’єктом незалежно від його організаційно-правової форми і виду здійснюваної діяльності [75, с. 7]. В більш пізніших своїх роботах уточнюючи це поняття дає визначення, що державна реєстрація – це обов’язкова умова здійснення всіх видів підприємницької діяльності кожним суб’єктом підприємництва, що означає необхідність проходження ним певної процедури, яке підтверджується свідоцтвом про реєстрацію [76, с. 584].

Підсумовуючи аналіз наведених вище тверджень науковців Клименко Н. Г. доходить до висновку, що державна реєстрація є правостановлюючим фактом визнання державою законного статусу недержавної інституції. Факт державної реєстрації має вирішальне значення

для можливості легального здійснення недержавною інституцією господарської, підприємницької або громадської діяльності. Тому, на його думку, таке розуміння змісту державної реєстрації найповніше виражає її сутність [30, с. 3].

Ми дотримуємось тверджень Лукіної О. М., яка зазначає, що з одного боку державна реєстрація є одним із етапів створення юридичних осіб і закріплення статусу фізичних осіб – підприємців, а з іншого, – це певна процедура, пов'язана з діяльністю органів державної реєстрації, що здійснюють попередній державний контроль за входженням суб'єктів у господарський обіг [38, с. 3].

Тож ми бачимо, що серед вітчизняних та зарубіжних науковців, більшість яких, до речі, є представниками юридичних наук, немає однастайності у визначенні змісту та мети державної реєстрації.

Одними із наслідків державної реєстрації є створення чи припинення юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

У ст. 80 Цивільного кодексу України закріплено поняття юридичної особи, відповідно до якої це організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку [88]. Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем та відповідачем у суді. В Україні організація визнається юридичною особою виключно після проведення її державної реєстрації та внесення до Єдиного державного реєстру.

В основі поняття «юридичної особи» лежить аналогія його сутності та природи з фізичною особою. Юридичну особу не можна віднести до так званої «фікції», бо вона такою не являється чи до «фізичної реальності», оскільки юридична особа виступає такою собі юридичною реальністю, абстрактним центром господарського життя, відокремлена від окремих осіб, що її створили [47, с. 308].

У своїй роботі «Особливі ознаки юридичної особи як суб'єкта адміністративного правопорушення» Петрова І. Г., аналізує та виділяє ознаки міжгалузевого поняття юридичної особи. Зауважує, що сутність юридичної

особи не слід шукати у внутрішньо-організаційних, внутрішньо-колективних відносинах (між засновниками, між робітниками, підрозділами), ототожнюючи організацію та юридичну особу. Юридичну особу не потрібно сприймати як певне коло фізичних осіб, оскільки у взаємовідносинах із співробітниками юридична особа діє як самостійний, окремий суб'єкт наділений певними правами [43, с. 210].

На наш погляд, особливої уваги потребує робота В. Кочина, яка присвячена проблемам визначення правової сутності юридичної особи як учасника правових відносин. Ним з акцентовано увагу на функціях, ознаках, а також на умовах участі у цивільних відносинах юридичних осіб та визначає наступні сутнісні позиції:

– юридична особа є учасником цивільних відносин та наділяється юридичною особистістю, яка виражається у наділенні її цивільною правосуб'єктністю;

– конструкція юридичної особи забезпечує виокремлення окремого суб'єкта правових відносин, тому має застосування як на рівні загальнотеоретичних досліджень, так і в межах окремих галузей права, внаслідок чого виникає галузева правосуб'єктність;

– правова сутність юридичної особи полягає у законодавчо закріпленій конструкції існування соціальної організації, яка формується внаслідок соціально-економічних формацій у державі, та наділяється можливістю від власного імені виступати учасником правових відносин [36, с. 46-47].

Отже юридична особа – це окремий суб'єкт господарських відносин, що наділяється цивільною право- та дієздатністю після визнання державою факту створення такої особи, тобто державної реєстрації.

Іншим суб'єктом господарських відносин, відмінним від юридичної особи, є фізична особа – підприємець.

Правове визначення фізичної особи – підприємця знаходить своє відображення в главі 5 Цивільного кодексу України, тут же визначено, що Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її

державної реєстрації в порядку, встановленому законом [88]. Подібне визначення дає і юридична енциклопедія – це особа, яка на професійних засадах систематично займається підприємницькою діяльністю (приватним виробництвом, торгівлею, посередництвом, наданням послуг тощо) відповідно до чинного законодавства України [14, с. 584].

Відповідно до роз'яснення Міністерства юстиції України від 14.01.2011 Статус фізичної особи – підприємця – це юридичний статус, який засвідчує право особи на заняття підприємницькою діяльністю, а саме: самостійною, ініціативною, систематичною, на власний ризик господарською діяльністю, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [80].

Узагальнюючи поняття, даємо визначення: фізична особа – підприємець – фізична особа, яка займається господарською діяльністю, з метою отримання прибутку, та зареєстрована в порядку, визначеному законодавством без створення юридичної особи.

Дослідивши, проаналізувавши та уточнивши поняття, визначенні у завданнях цієї роботи доходимо таких висновків: Фізичні особи – підприємці та юридичні особи набувають статусу суб'єкта господарювання лише після їх державної реєстрації. В свою чергу державна реєстрація, є діями, які проводяться відповідними органами в межах повноважень та у спосіб визначений законодавством, та є адміністративною послугою. Процедура надання адміністративних послуг повинна надавати позитивний суспільний ефект (зменшення бюрократичних процедур, корупції; доступність, нормативну визначеність; зменшення витрат робочого часу), а отже існує потреба в дослідженні особливостей організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, та виведення обґрунтованих рекомендацій для удосконалення організації надання таких послуг з позитивними наслідками як для суб'єктів надання послуг, так і їх споживачів.

Таким чином, за результатами аналізу було виявлено чимало визначень основних понять дослідження, які розкривають їх сутність. Використовуючи ці поняття як базовий інструмент ми зіставили їх з своїми практичними і теоретичними знаннями та уточнили їх. Адже ці поняття є тим фундаментом, на якому буде здійснено всебічне, предметне дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

1.3. Принципи та методи дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб

Вивчення будь-якого явища передбачає наявність певного інструментарію пізнання. Дослідження проблематики організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб не є виключенням. Таким інструментарієм дослідження виступає методологія, яка визначає основні напрями процесу пізнання для досягнення визначеної мети та поставлених завдань. У свою чергу, вибір методів дослідження залежить від сукупності теоретичних принципів, які складають основу дослідження. Реалізація методологічних підстав наукового аналізу соціальних явищ і процесів здійснюється за допомогою застосування методологічних підходів.

На всіх етапах магістерської роботи необхідно дотримувалися певних принципів наукового дослідження. Під принципами наукових досліджень розуміють керівні ідеї, основні початкові положення теорії, вчення, науки. [26, с. 53]. Під час дослідження ми застосовували як загальні принципи наукового дослідження, так і конкретно-наукові, властиві для галузі наук «державне управління». Наше дослідження ґрунтується на таких принципах: принцип системності, принцип розвитку, принцип об'єктивності, принцип

пізнаваності, принцип єдності теорії і практики, принцип історизму, принцип неупередженості.

В дослідженні виділено такі загальнонаукові принципи дослідження державного управління:

Принцип системності, є пояснювальним принципом наукового пізнання, що вимагає досліджувати явища в їх залежності від внутрішньо пов'язаного цілого, яке вони утворюють, набуваючи завдяки цьому властиві цілому нові властивості [6, с. 134]. Цей принцип вимагає розмежування зовнішньої й внутрішньої сторін матеріальних або суспільних систем, сутності і їхніх проявів, виявлення різних сторін предмета, розкриття форми й змісту, елементів і структури, випадкового і необхідного.

Цей принцип направляє мислення на перехід від явищ до їхньої сутності, до пізнання цілісності системи, а також необхідних зв'язків розглянутого предмета з навколишніми предметами та процесами. Отже застосування цього принципу викликано необхідністю дослідження доступу до інформації як певної системи суспільних відносин. Цей принцип застосовується в підрозділах 1.2, 2.2, 3.1, 3.2 даної роботи.

Принцип розвитку, є пояснювальним принципом і внутрішньо пов'язаний з іншими регуляторами наукового пізнання – детермінізмом і системністю. Він припускає розгляд того, як явища змінюються в процесі розвитку під дією певних причин, і разом з тим включає постулат про обумовленість перетворення цих явищ, їх включеністю у цілісну систему [44, с. 349]. Забезпечення ефективної взаємодії в процесі організації надання адміністративних послуг створює умови для залучення широкої громадськості до процесів реалізації державної політики у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. А неспинний перебіг цих процесів потребує врахування постійної динаміки, виходячи саме з принципу розвитку. В підрозділах 2.1, 3.1, 3.2 роботи застосовано і цей принцип.

Принцип історизму передбачає розгляд предметів у їхньому розвитку, саморусі, зміні (підрозділи 1.1, 2.3, 3.2) [9, с. 24]. Дотримання цього принципу

означає розгляд історичних явищ в саморозвитку, тобто допомагає встановити причини їх зародження та розвитку, виявити якісні зміни на різних етапах. Це дає можливість вивчити будь-яке явище з моменту виникнення і простежити весь процес його розвитку в історичній ретроспективі. Цей принцип передбачає вивчення минулого з урахуванням конкретно-історичної обстановки відповідної епохи, у взаємозв'язку і взаємообумовленості подій, з точки зору того, як, в силу якихось причин, де і коли виникло те, чи інше явище, закономірності його виникнення, який шлях воно пройшло, які оцінки надавалися йому на тому, чи іншому етапі розвитку. Еволюція шляхів доступу до послуг, котрі надаються державними органами, не виключення. Цей принцип дав змогу вивчити шлях становлення відносин між отримувачами послуг та органами державної влади в історичній ретроспективі у період незалежності України.

Принцип об'єктивності – цей основоположний принцип пізнання стверджує, що об'єкт пізнання існує поза і незалежно від суб'єкта і самого процесу пізнання. З цього принципу випливає методологічна вимога – будь-який об'єкт дослідження треба приймати таким, як він є. Отриманий результат дослідження повинен виключати будь-який прояв суб'єктивності, щоб не видати бажане за дійсне. Метою нашого дослідження є отримання об'єктивних знань про особливості організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, тому процес нашого дослідження повинен відповідати принципу об'єктивності. Об'єктивність наукового підходу до фактів, що вивчаються, досягається спеціально організованим дослідницьким процесом.

Принцип об'єктивності застосовується в ході всього магістерського дослідження. Керуючись ним ми в нашому дослідженні будемо орієнтувались на об'єктивні та найбільш достовірні наукові дані та факти, статистичні данні, офіційну інформацію, декілька джерел інформації щодо одного об'єкту вивчення тощо. Цей принцип передбачає орієнтацію на отримання інформації,

що характеризує об'єкт, що вивчається, без врахування бажань суб'єкта, що пізнається, його світоглядних, політичних, моральних і інших орієнтирів.

Не можливо оминати і загальнофілософський принцип єдності теорії і практики. Використання зазначеного принципу зумовлене особливостями відносин людей зі світом. Принцип єдності теорії і практики означає, що вони є нерозривно пов'язаними і взаємообумовлюють один одного в процесі людської діяльності. Розкриває діалектику руху людського знання до істини, констатує визначальну роль практики, яка є критерієм істинності теоретичних положень, у процесі пізнання. [26, с. 72]. Діяльність людини полягає в теоретико-практичному освоєнні, перетворенні зовнішнього світу. Тому теорія і практика – нерозривно пов'язані і взаємозумовлені грані життєдіяльності людини.

Зазначений принцип використовувався нами в дослідженні, так як за допомогою теорії ми розкриваємо сутність категорій, а за допомогою практики, розробляємо пропозиції та шляхи оптимізації.

Реалізація означених принципів стала можлива шляхом використання теоретичних (абстрагування, аналізу і синтезу, моделювання та інші) та емпіричних (спостереження, порівняння, експертних оцінок та інші) методів наукового пізнання. Інша класифікація дозволяє умовно об'єднати методи дослідження управління у дві групи: загальнонаукові методи та конкретно-наукові методи дослідження. У зв'язку з тематикою магістерського дослідження в ньому застосовуватимуться загальнонаукові, конкретно-наукові методи, притаманні галузі наук «публічне адміністрування», економіки, менеджменту, теорії відкритих систем, психології, юриспруденції тощо. Реалізація окреслених вище принципів стає можливою лише за допомогою таких методів: системний підхід, аналіз, синтез, метод абстрагування, індукції тощо.

Використання методів емпіричного й теоретичного рівнів дослідження зумовлюється системним підходом наукового пізнання. Системний підхід буде застосовуватись для встановлення закономірностей організації надання адміністративних послуг в сфері державної реєстрації фізичних осіб –

підприємців та юридичних осіб, та забезпечить розгляд деяких сукупностей елементів і зв'язків між ними. Завдяки цьому підходу будемо комплексно досліджувати об'єкт нашої роботи, як єдиного цілого з узгодженням всіх його елементів і частин за формулою: потреба – суб'єкт – об'єкт – процеси – умови – результат [87, с. 96].

Аналіз – це прийом мислення, пов'язаний з поділом досліджуваного об'єкта на складові частини з метою вивчення його структури, окремих ознак, властивостей, внутрішніх зв'язків, відносин [9, с. 96]. Цей метод допоміг сформулювати основні завдання роботи, а також за допомогою аналізу ми спробували розкласти наш об'єкт на складові частини та дослідити їх.

Синтез – поєднання складових сторін, елементів, властивостей, зв'язків об'єкта, що досліджується розрізнених в результаті аналізу, та вивчення цього об'єкта, як єдиного цілого [9, с. 97]. В процесі наукових досліджень синтез пов'язаний з аналізом, оскільки дає змогу поєднати частини предмета, розчленованого в процесі аналізу, встановити їх зв'язок і пізнати предмет як єдине ціле. Метод синтезу застосовується нами для підбиття висновків, шляхом зведення в єдине ціле даних, які були отримані в результаті аналізу.

Методи аналізу та синтезу нерозривно пов'язані з методом абстрагування – процесом уявного виділення, розчленовування окремих ознак і властивостей об'єкта вивчення й одночасне відволікання від інших властивостей, ознак, відносин, які в даному контексті не істотні. Таким чином, тимчасове відокремлення від менш значущих ознак і властивостей, дозволяє глибше зрозуміти специфіку шляхів доступу до інформації в умовах окремих сфер державної служби.

Паралельно з абстрагуванням, використовувався метод індукції. Індукція – це прийом вивчення, характерний для дослідницьких наук. При використанні цього методу думка рухається від знання фактів часткового до загального знання законів. Цей метод, який ґрунтується як на вже наявних знаннях, так і на отриманих шляхом абстрагування, був використаний для загального осмислення проблематики роботи і виділення основних напрямків дослідження.

Метод аналогії дозволить нам активно застосовувати канали комунікацій та практики інформаційних відносин, які властиві для окремих суб'єктів та інших подібних інституцій.

Емпіричні методи наукового дослідження (спостереження, порівняння, опис, аналогія) мали для наукових пошуків даного дослідження велике значення. Необхідність теоретичних розробок в сфері доступу до інформації з практики державної служби. Метод спостереження в нашому дослідженні передбачає фіксування, реєстрацію показників, параметрів, властивостей процесів доступу до інформації та впливів на них інших процесів в умовах державної служби. При дослідженні шляхів доступу до інформації порівняння як метод дозволив зіставляти характеристики шляхів доступу до інформації та структури управління нею з характеристиками ідеальної моделі та аналогів у світовій практиці з метою виявлення спільного та відмінностей. Методи порівняння дуже тісно переплетені з методами оцінювання.

Опис, як емпіричний метод дослідження застосовуватиметься для забезпечення взаємозв'язку теоретичних та практичних методів у ході наукових пошуків та впровадження запропонованої гіпотези.

Представленні загальнонаукові методи, принципи та підходи дали змогу розкрити теоретичний аспект роботи.

Також застосовуватиметься метод вивчення документів та літератури. Метод аналізу документів – це сукупність методико-технічних процедур і прийомів для отримання емпіричної інформації, вилученої з документальних джерел.

Визначивши методи дослідження шляхів організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, варто зазначити, що жоден з методів сам по собі не може забезпечити вирішення поставлених в дослідженні завдань. Це можливо тільки в комплексі. Мова йде не про вірні чи не вірні методи наукового пізнання, а про відповідність поставлених перед дослідженням цілей, про повноту вирішення завдань наукового пошуку. Методологія дослідження

явищ можна вважати складною системою, що має декілька рівнів та містить багато складових, що є ефективними у взаємодії.

Таким чином, з метою зробити дослідження об'єктивним та обґрунтованим, при написанні дипломної роботи нами будуть використовуватися зазначені наукові підходи, методи і принципи. Також спробуємо визначити шляхи подальшого розвитку й удосконалення організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Підсумовуючи проведену роботу по першому розділу отримуємо такі висновки:

Численним колом науковців, зокрема такими як Белінго В., Галуцько В. В., Змитрович Д. І., Квасніцька О. О., Котяш Л. П., Третьяков С. І., Нікітін В. В., Коритін Д. С., Лукіна І. М., Солонар А. В. та ін проводяться наукові дослідження у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб на різних етапах їх функціонування але механізми взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування для належної організації надання адміністративних послуг у цій сфері потребує додаткових досліджень.

Окрім того, в першому розділі, враховуючи специфіку обраної нами проблематики, уточнено основні поняття:

– організація надання адміністративних послуг – координація дій суб'єктів владних повноважень для упорядкування процесів, стосунків, структур, функцій та формування системних підходів скерованих на задоволення потреб, набуття чи позбавлення прав, свобод і законних інтересів, за результатом звернень юридичних чи фізичних осіб;

– державна реєстрація – один із етапів створення юридичних осіб і закріплення статусу фізичних осіб – підприємців; це певна процедура, пов'язана з діяльністю органів державної реєстрації, що здійснюють попередній державний контроль за входженням суб'єктів у господарський обіг;

– юридична особа – це окремий суб’єкт господарських відносин, що наділяється цивільною право- та дієздатністю після визнання державою факту створення такої особи, тобто державної реєстрації;

– фізична особа-підприємець – фізична особа, яка займається господарською діяльністю з метою отримання прибутку та зареєстрована в порядку, визначеному законодавством без створення юридичної особи.

Методологічну базу дослідження складають:

– по-перше, принципи: об’єктивності, розвитку й історизму, загального зв’язку й взаємодії, пізнаваності, єдності теорії й практики, принцип системності, неупередженості;

– по-друге, загальнонауковий системний метод, загальнологічні методи аналізу, синтезу, абстрагування, індукції, аналогії, емпіричні методи.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

2.1. Розвиток нормативно-правових основ організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні

До найважливіших функцій держави Конституцією України віднесено забезпечення прав і свобод людини, соціальний, правовий та економічний захист громадян через систему надання публічних послуг. Саме права і свободи людини та громадянина та їх гарантії визначають зміст, спрямованість державної діяльності, а їх закріплення та забезпечення є головним обов'язком держави.

Реалізація конституційних положень значною мірою залежить від організації державного управління.

В кінці ХХ – на початку ХХІ ст. уряди багатьох країн світу здійснили ряд реформ, що сприяли покращенню їх функціонуванню, у відповідь на вимогу громадян, які були невдоволені великою кількістю державних установ та не надто високою якістю надання ними публічних послуг. Уряди експериментували з багатьма концепціями вдосконалення своєї роботи. Ціла низка політичних, соціально-економічних та інституційних факторів спричинила появу нової форми управління в публічному секторі.

Глобальні зміни країн розвиненої демократії у напрямі удосконалення своїх державних систем управління вимагають від української держави адекватно реагувати на такі виклики сьогодення шляхом здійснення політико-правових реформ. Здійснення нового підходу до управління, який міг би забезпечити ефективне державне управління та задоволення суспільних потреб у найкращий спосіб, потребує і українське громадянське суспільство.

Найперспективнішим напрямом такого управління є публічне управління через надання адміністративних послуг у тому числі.

Оскільки відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [33], держава формує політику у сфері надання адміністративних послуг через низку нормативно-правових актів.

Закони України, укази Президента визначають обов'язки, права та відповідальність сторін, які беруть участь у сфері організації надання адміністративних послуг. Вони передбачають правові норми, згідно з якими на Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції, інші органи державної виконавчої влади покладені завдання з розробки конкретних постанов, наказів, інструкцій та положень щодо забезпечення виконання законів. Постанови Кабінету Міністрів України та інших центральних державних цільових органів деталізують статті законів та розробляють механізм їх реалізації в практичній діяльності. Крім того, Кабінет Міністрів України має право видавати в межах своєї компетенції та повноважень нормативні акти, що безпосередньо стосуються організації надання адміністративних послуг.

Нормативно-правові засади організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, як і у будь-яких інших сферах мають свою історію виникнення та становлення.

За часів існування колишнього радянського союзу, в країнах, які входили до його складу, торговому або комерційному праву приділялося надто мало уваги. Термін «торгівля» за тих часів замінювалося на термін «народне господарство», та на певних етапах розвитку, діяльність з отримання прибутку переслідувалась та вважалась незаконною.

З прийняттям 24 серпня 1991 року «Акту проголошення незалежності України» перед державою постало питання створення та розроблення своєї законодавчої бази для здійснення регулювання суспільних відносин у всіх сферах життя громадян зокрема і регулювання розвитку підприємництва.

У 1991 році було ухвалено Закон України «Про підприємництво», але оскільки для нашої держави поняття «підприємництво» було новим та не вивченим Закон виявився обмеженим, не досконалим та мав низку недоліків. Процес державної реєстрації фактично регулювався лише статтею 8 в якій були визначені органи та строк проведення ними реєстрації, розмір плати та перелік документів що подавалися для здійснення державної реєстрації. Водночас визначалося, що для окремих організаційно-правових форм підприємництва можуть бути встановлені інші правила державної реєстрації. Тому як суб'єкти підприємництва так і органи реєстрації відразу стикнулися з низкою проблем при проведенні державної реєстрації:

- не було чіткого переліку документів;
- відсутність процедури внесення змін до установчих документів;
- не врегульовано порядок припинення діяльності;
- тривалий час реєстрації;
- відсутність єдиної форми документу, що посвідчував би факт реєстрації;
- законодавча неврегульованість для створення певних видів суб'єктів господарювання.

Як наслідок в органах державної реєстрації суб'єкти підприємництва наражалися на певні перешкоди та бюрократичні тяганини, що в свою чергу призводило до стримування розвитку підприємництва, виникнення невдоволення та значної кількості скарг як на органи реєстрації, так і на саму процедуру.

Для українського суспільства гостро постала проблема розробки ефективної процедури реєстрації та удосконалення нормативної бази.

У період з 1993 – 1997 рік законодавець приймає низку нормативно-правових актів спрямованих на вирішення існуючих проблем. Документом який врегульовував питання процедури реєстрації, внесення змін до установчих документів, скасування реєстрації, зменшення строків проведення державної реєстрації та встановлення єдиної форми свідоцтв про державну реєстрацію

була постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 1994 року № 276 «Про затвердження Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності та про реєстраційний збір за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності» [63]. Для реєстрації окремих видів суб'єктів господарювання та некомерційних юридичних осіб, таких як політичні партії, громадські об'єднання, благодійні організації приймаються спеціальні нормативно-правові акти. Як приклад можна навести постанови Кабінету Міністрів України від 19.08.1996 № 974 «Про затвердження Положення про порядок реєстрації торговельних представництв суб'єктів федерації держав з федеративним устроєм», від 27.04.1993 № 302 «Про порядок реєстрації адвокатських об'єднань» [64; 70]. Але відтоді почалося збільшення суб'єктів державної реєстрації, на яких покладались функції з реєстрації окремих видів суб'єктів господарювання, в залежності від їх організаційно правових форм.

Процес державної реєстрації почав потребувати контролю за реалізацією державної політики у сфері реєстрації суб'єктів господарювання в наслідок чого Указом Президента України від 07.02.1997 № 104/97 була утворена ліцензійна палата України на яку покладались функції розробника, координатора, а також контролера з питань додержання законодавства у сфері ліцензування та здійснення державної реєстрації суб'єктів підприємництва [68].

Завдяки роботі ліцензійної палати суттєво удосконалено Закон України «Про підприємництво». Постановою Кабінету Міністрів України від 25.05.1998 №740 «Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності» було спрощено та впорядковано державну реєстрацію (встановлено чіткий перелік документів, зменшено строк проведення реєстрації), введено відповідальність для органів реєстрації, впроваджено єдиний документ для взяття на облік державними органами суб'єкта господарювання, відкриття банківських рахунків та виготовлення печатки [69].

Проведені заходи дозволили стабілізувати ситуацію для розвитку підприємництва, але все ж таки система не забезпечувала фізичних та юридичних осіб належними адміністративними послугами.

В Україні інститут адміністративних послуг було запроваджено Концепцією адміністративної реформи, затвердженою Указом Президента України від 22 липня 1998 р. Метою адміністративної реформи було і формування системи державного управління, яка стала б близькою до потреб і запитів людей, а головним пріоритетом її діяльності було б служіння народів, національним інтересам [67].

З метою виконання завдань Концепції, подальшого впорядкування державної системи реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та необхідності гармонізації законодавства України щодо реєстрації відповідно до вимог директив Європейського союзу постало питання про створення в Україні єдиної системи державної реєстрації.

Першим нормативно-правовим документом, який здійснює регулювання наявних на той час викликів стає Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», який набрав чинності з 01 липня 2004 року. Головною ознакою прийнятого Закону було те, що він став законом прямої дії, завдяки якому було запроваджено координацію дій суб'єктів владних повноважень через упорядкування процесів, стосунків, структур, функцій, та формування системних підходів скерованих на задоволення потреб, набуття чи позбавлення прав і законних інтересів, за результатом звернень юридичних чи фізичних осіб.

З пояснювальної записки до законопроекту «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»:

Прийняття закону дозволить:

– встановити більш чіткі процедури здійснення державної реєстрації, перереєстрації, реєстрації змін до установчих документів, реєстрації припинення суб'єктів господарської діяльності, в т.ч. за рахунок використання сучасних інформаційних технологій;

– оптимізувати процедури реєстрації за принципом «одного вікна», що забезпечить підвищення ефективності функціонування самих органів реєстрації суб'єктів господарювання за рахунок прискорення терміну реєстрації, чіткого обліку та оперативності обробки даних, за рахунок впровадження взаємообміну інформацією між органом реєстрації та іншими державними органами в режимі реального часу врегулювати та спростити після реєстраційні процедури;

– удосконалити процедури ліквідації та реєстрації припинення суб'єктів господарської діяльності, які не ведуть господарську діяльність, не звітують перед органами податкової служби та іншими органами, а також у яких відсутні засновники або керівники і які не знаходяться за вказаним в установчих документах місцезнаходженням;

– встановити відповідальність посадових осіб органів реєстрації за здійснення державної реєстрації суб'єктів господарської діяльності, а також встановити відповідальність посадових осіб інших державних органів за вимагання від суб'єктів господарської діяльності подання не передбачених цим законопроектом документів для державної реєстрації або постановки на облік чи надання відповідного дозволу або за порушення встановлених термінів державної реєстрації чи постановки на облік, надання відповідного дозволу;

– створити гармонізовану з європейської системою реєстрації бізнесу вітчизняну систему реєстрації суб'єктів господарської діяльності;

– гармонізувати законодавство України щодо реєстрації відповідно до вимог Європейського Союзу та підняти українську систему реєстрації суб'єктів господарювання на європейський рівень (що є вимогою Ради Європи),

– зміцнити державну владу на всіх рівнях.

Крім того, прийняття цього законопроекту надасть можливість створити Державний реєстр суб'єктів господарської діяльності з відкритим (згідно з чинним законодавством) оперативним доступом до його даних органів державної влади, юридичних та фізичних особам, що дозволить:

- підвищити ділову активність підприємців та створити умови поліпшення ведення прозорого в Україні (за рахунок спрощення пошуку партнерів по бізнесу та перевірка їх юридичного та фінансового стану);
- створити умови інтеграції України у світовий інформаційний простір, зокрема до Європейського реєстру бізнесу;
- застосувати нові інформаційні технології у боротьбі з правопорушеннями та корупцією в сфері державної реєстрації та ліцензування;
- попередити, в більшості випадків, створення так званих «фіктивних» підприємств, що працюватиме на зміцнення економіки держави [52].

На виконання вимог Закону, спеціально уповноваженим органом з питань державної реєстрації були прийняті та зареєстровані в Міністерстві юстиції накази, якими встановлювались форми та описи свідоцтв про державну реєстрацію, виписок, довідок та витягів з реєстру, форми реєстраційних карток, зразки заяв та повідомлень.

З цей період значних змін зазнало і законодавство в інших сферах, де держава надає послуги, зокрема, видача дозволів, ліцензій, впорядкування земельних відносин, послуги міграційної служби, реєстрація актів цивільного стану.

Поява нової форми управління у публічній сфері була спричинена потребою модернізувати організаційні структури і процедури, які вони використовують, для того, щоб усі інституції публічної сфери працювали краще. Публічне управління стосується ефективного функціонування всієї системи політичних інституцій.

Кожна правова держава досконало функціонує лише у якісній практичній взаємодії базових відносин «держава – суспільство». Розвиток суспільства відбувається завдяки вдосконаленню управлінської діяльності держави шляхом оперативного вирішення спільних завдань.

Тому паралельно з удосконаленням законодавства щодо надання послуг органами державної влади в Україні запроваджується система надання адміністративних послуг.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. N 90-р схвалено Концепцію розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади, де критеріями стандартів надання адміністративних послуг визначені: результативність, своєчасність, доступність, вибір способу звернення, відкритість, ввічливість та повага до громадянина, професійність [73].

В органах державної влади починають створюватись дозвільні центри та центри надання адміністративних послуг.

І лише 6 вересня 2012 року було прийнято Закон України «Про адміністративні послуги», який визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг та направлений на запобігання проявам корупції [58].

За даними Мінекономрозвитку після прийняття Закону з 2012 року різко збільшилося кількість центрів надання адміністративних послуг (див. рис. 2.1.).

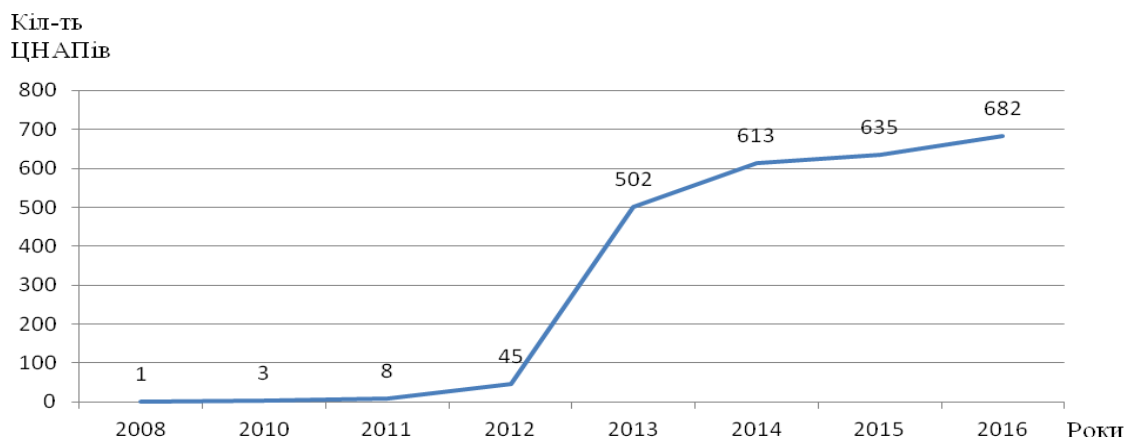

Рис. 2.1. Показники утворення ЦНАПів в Україні.

На виконання вимог Закону України «Про адміністративні послуги» Кабінетом міністрів України приймаються постанови та розпорядження, покликані на організацію та вдосконалення роботи центрів надання адміністративних послуг. Затверджується примірне положення про центр надання адміністративних послуг та регламент роботи. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523-р «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг» затверджується перелік адміністративних послуг

органів виконавчої влади, які надаються через центр надання адміністративних послуг [22].

Водночас при вдосконаленні законодавства, яке стосується організації роботи центрів надання адміністративних послуг, законодавець забуває про необхідність системного підходу в розробці змін до всього законодавства, яке б стосувалось організації надання адміністративних послуг в цілому, та у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб зокрема.

Така однобокість призводить до цілком закономірного супротиву передачі функцій з прийняття та видачі документів, як результату надання адміністративних послуг, державними органами та частково паралізує роботу центрів. Адже при наданні адміністративних послуг органи державної влади керуються спеціальними законами, якими передбачено, що такі послуги надаються безпосередньо їх працівниками.

Навздогін приймаються зміни в закони, якими повноваження з прийому документів для надання адміністративних послуг та видачі оформлених результатів їх надання можуть виконувати посадові особи органів місцевого самоврядування, адміністратори центрів надання адміністративних послуг.

Організація надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб теж зазнала певних змін, але покращення якості надання адміністративних послуг через запровадження альтернативної можливості подачі документів до посадових осіб органів місцевого самоврядування, адміністраторів центрів надання адміністративних послуг, а також інших осіб в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України так досягнуто і не було.

З початком децентралізації, яка в тому числі, була спрямована на демонополізацію повноважень у сфері державної реєстрації бізнесу, завдяки проведенню реформи Мін'юстом, вдалося зруйнувати монополію, яка була основою корупції. Реформа посприяла покращенню доступності та розширенню точок реєстрації бізнесу, адже реєстраційні послуги почали надавати і місцеві органи влади, і нотаріуси, і акредитовані суб'єкти. Також

запроваджено принцип екстериторіальності, завдяки якому органи місцевої влади можуть надавати послуги і громадянам сусідніх районів та отримувати за це кошти.

З прийняттям у новій редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», який вступив у дію 01.01.2016 почався новий якісний етап формування державної політики у сфері організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Міністерством юстиції України, як органом, до повноважень якого належить формування державної політики у сфері державної реєстрації, нормативно-правове, методологічне та інформаційне забезпечення, та координації діяльності приймається низка наказів, які певною мірою впорядковують організацію надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

Так, на виконання Закону України «Про адміністративні послуги», наказом від 13.07.2016 № 1920/5 затверджено типові інформаційні картки адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи та фізичних осіб – підприємців, що забезпечило фізичних та юридичних осіб належною структурованою інформацією щодо отримання адміністративних послуг.

Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 09.02.2016 № 359/5 забезпечує єдину процедуру процесу державної реєстрації для всіх суб'єктів надання цих послуг.

Розроблено та введено в дію систему «Он-лайн будинок юстиції» де надається можливість для кожного громадянина, який має доступ до Інтернету, замовити ряд послуг не виходячи з дому.

Для проведення реєстраційних дій Законом передбачено термін – 24 години, але реалії сьогодення подекуди вимагають більш швидкої реакції

суб'єктів господарювання та внесення відповідних змін до відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. Кабінетом міністрів України враховано такі запити від бізнес-спільноти та прийнято постанову від 25.12.2015 № 1133 «Про надання послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань у скорочені строки».

В серпні 2017 року Міністерством економічного розвитку і торгівлі України спільно із Офісом реформи адміністративних послуг та за підтримки Програми USAID «Лідерство в економічному врядуванні» з урахуванням практичного досвіду впровадження таких стандартів центрами надання адміністративних послуг – членами Всеукраїнської асоціації центрів надання адміністративних послуг розроблені Єдині вимоги (Стандарт) до якості обслуговування відвідувачів центрів надання адміністративних послуг - організаційно-інструктивні та частково методичні матеріали. Дотримання Єдиних вимог (Стандарту) гарантуватиме, що взаємодію із кожним відвідувачем буде організовано якісно, всі звернення будуть опрацьовані своєчасно. Єдині вимоги (Стандарт) рекомендовані до застосування центрами надання адміністративних послуг (надалі ЦНАП) усіх рівнів по всій території України [25].

Аналізуючи законодавчі та нормативно-правові акти, що пов'язані з державною реєстрацією, ми бачимо розвиток у формуванні державної політики спрямованої на організацію надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, та швидке реагування з боку законодавця на вимоги сьогодення.

На нашу думку С. І. Третьяков, станом на 2010 рік, досить влучно виокремив три етапи розвитку законодавства, що регулювало державну реєстрацію суб'єктів підприємництва в незалежній Україні [54, с.6]:

- 1) з 1991 року по грудень 1993 року;
- 2) з 1994 року по червень 2004 року;
- 3) з липня 2004 року

На сьогодні вже можна впевнено стверджувати, що з 2016 року почався якісно новий етап розвитку законодавства, адже із розвитком цифрових технологій розвиваються способи взаємодії людей і держави, а відповідно і організація надання послуг стає більш чіткою та структурованою. І подальше удосконалення нормативно-законодавчої бази має здійснюватися в напрямі її спрощення та зведення до єдиних принципів її формування та контролю.

2.2. Аналіз змін у порядку організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні

Вивчаючи нормативно-правові акти, що приймалися законодавцем з початку проголошення незалежності України і до сьогодні, ми бачимо поступові кроки держави у напрямку вдосконалення механізмів задоволення потреб юридичних та фізичних осіб через надання якісних адміністративних послуг.

З розвитком законодавства, що регулювало державну реєстрацію суб'єктів підприємництва в незалежній Україні паралельно відбувалась побудова вертикалі від центрального органу, що забезпечує державну політику з питань державної реєстрації до безпосереднього виконавця – державного реєстратора. Адже одним із головних чинників, що впливають на якість надання послуг є їх належна організація, яка базується на координації дій, процесів, стосунків, структур, функцій та ін.

Починаючи з 1991 року до 1997 року відбувалось формування й удосконалення нормативної бази інституту державної реєстрації, але єдиного органу, який би здійснював організацію та контроль за додержанням законодавства у сфері державної реєстрації не було. Фактично ці функції виконували безпосередньо органи реєстрації. І лише на початку 1997 року Указом Президента України від 07.02.1997 № 104/97 «Про Ліцензійну палату

України» була утворена Ліцензійна палата України, як центральний орган виконавчої влади, основними завданнями якої було:

- узагальнення практики застосування законодавства з питань ліцензування підприємницької діяльності та державної реєстрації суб'єктів підприємництва, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення;

- методичне керівництво роботою, пов'язаною з ліцензуванням підприємницької діяльності та державною реєстрацією суб'єктів підприємництва;

- координація роботи органів, що здійснюють ліцензування підприємницької діяльності та реєстрацію суб'єктів підприємництва;

- ведення Єдиного ліцензійного реєстру;

- ведення Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності;

- контроль за додержанням порядку видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій та державної реєстрації суб'єктів підприємництва органами, що виконують ці функції [68].

У 2001 році відповідно до постанови Кабінету міністрів України від 27.12.2001 № 1758 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких рішень Кабінету Міністрів України» методичне забезпечення органів державної реєстрації з питань проведення державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності покладено на Державний комітет з питань регуляторної політики та підприємництва. Цей орган опікувався питаннями організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб до квітня 2011 року.

За його діяльності відбулося формування сприятливого підприємницького й інвестиційного середовища та було закладено фундамент для побудови в Україні найсучаснішої національної системи реєстрації суб'єктів господарювання, яка забезпечила запровадження реєстрації та постановки на облік суб'єктів господарювання за принципом «єдиного вікна» [71, с. 103].

З 1997 року Ліцензійною палатою України та Держпідприємництвом забезпечено створення спрощеної системи реєстрації суб'єктів підприємництва. Значні позитивні зміни пов'язані з виданням ряду важливих змін до деяких законів України і указів Президента України, спрямованих, на дерегулювання підприємницької діяльності. Однак, наявність в діючому правовому полі окремих норм, які не мали чіткого і однозначного тлумачення, а також значної кількості правових колізій унеможливило забезпечення дійового контролю за додержанням процедур, пов'язаних з функціонуванням системи органів реєстрації, що створювало ще й значні адміністративні бар'єри на шляху розвитку саме підприємницької діяльності.

До прийняття Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [60] в Україні правове забезпечення системи державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності було розпорошено по 57 нормативно-правовим актам, що не могло не створювати колізії. В майже половині органів реєстрації процедури реєстрації здійснювалися за сумісництвом – в управліннях економіки, торгівлі, юридичних відділах тощо. Звідси низька кваліфікація посадових осіб, плінність кадрів і значна кількість помилок при реєстрації. До того ж в Україні діяло майже півтора десятка типів реєстраторів, таких як:

- Кабінет Міністрів України – реєстрація фінансово-промислових груп;
- Національний банк України – реєстрація комерційних банків, фінансових бірж;
- Академія наук України (Національна, Аграрна тощо) – підвідомчі інститути, установи, організації;
- Адміністрації вільних економічних зон – суб'єкти підприємництва цих зон;
- Міністерства і відомства: Мін'юст України та управління юстиції на місцях – об'єднання громадян, політичні партії, благодійні організації і адвокатські об'єднання; МЗС України – іноземні представництва і т.д.;

- обласні державні адміністрації і обласні ради народних депутатів – об'єднання громадян;
- районні державні адміністрації – суб'єкти підприємництва, кредитні спілки, осередки політичних партій;
- виконкоми міських та сільських рад – суб'єкти підприємництва, кредитні спілки, осередки політичних партій.

Із впровадженням Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» розпочалася нова віха в системі державної реєстрації і в організації надання цих послуг зокрема.

Вперше створена єдина система органів державної реєстрації і єдиний порядок реєстрації суб'єктів господарювання. Законом було визначено, що державна реєстрація суб'єктів господарювання здійснюється державним реєстратором виключно у виконавчому комітеті міської ради міста обласного значення або у районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи – підприємця [60]. Особливістю Закону стало те, що він є Законом прямої дії, яким встановлено органи та посадові особи, що здійснюють державну реєстрацію, переліки документів, необхідних для державної реєстрації, процедурні питання та документи, які видавались на підтвердження здійснення реєстраційних дій.

Запроваджено електронний облік всіх суб'єктів господарювання всіх організаційно-правових форм і форм власності – вперше створений Єдиний державний реєстр юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців з вільним доступом всіх користувачів до офіційної інформації про суб'єктів господарювання в Україні. Це дозволило забезпечити фізичних та юридичних осіб відповідними адміністративними послугами, в тому числі і достовірною інформацією про зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності.

Максимально наблизились до вимог європейського законодавства, було враховано досвід в цій сфері розвинутих країн Європи, в першу чергу європейського лідера у сфері реєстрації – спеціалізованої урядової агенції

«Companies House» Великої Британії, а також пропозиції об'єднань підприємців, статистичні, аналітичні дослідження та практичний досвід профільної організації цієї сфери – колишньої Ліцензійної палати України.

Також з метою вчасного методологічного та інформаційного забезпечення діяльності державних реєстраторів було створено форум, завдяки якому відбувалась комунікація як горизонтальна (між державними реєстраторами), так і вертикальна (між Держпідприємництвом, інформаційно-ресурсним центром та державними реєстраторами). Це дозволяло Держпідприємництву вчасно інформувати державних реєстраторів про зміни в законодавстві, швидко доводити до реєстраторів роз'яснення законодавства з проблемних питань з метою однакового застосування законодавства по всій території України. Інформаційно-ресурсний центр доводив до державних реєстраторів механізми роботи в Єдиному державному реєстрі та повідомляв про зміни в програмному забезпеченні. Державні реєстратори між собою обговорювали проблемні питання щодо порядку державної реєстрації, та за необхідності могли звернутись за роз'ясненнями як до інформаційно-ресурсного центру, так і до Держпідприємництва, оминаючи довготривалу процедуру листування.

З метою забезпечення єдності підходів при практичному здійсненні процедур державної реєстрації, ведення Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців та документообігу в органах державної реєстрації Держпідприємництвом видано «Практичний посібник з питань державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців». Створено спеціальний засіб масової інформації Держпідприємництва про дані з реєстру, нормативно-правові акти, інформаційно-довідкові і методичні матеріали з питань державної реєстрації – «Бюлетень державної реєстрації України».

Все це сприяло упорядкуванню розвитку надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб в інтересах всього суспільства, де чиновник виступає агентом влади.

Після проведення виборів Президента України в 2010 році Конституційний суд України повернув країну до президентсько-парламентської форми правління, повернувши президенту частину втрачених після конституційної реформи 2004 року повноваження. Президент знову став главою виконавчої влади, він отримав право самостійно визначати кандидатуру прем'єр-міністра, вносити її на затвердження парламенту і звільняти в будь-який момент, отримав право самостійно призначати міністрів за поданням глави уряду і в будь-який момент самостійно звільняти їх. На цьому етапі розпочалася адміністративна реформа, в наслідок якої було підвищено значення провідної ролі міністерств щодо координації діяльності підпорядкованих йому агентств, служб, інспекцій.

Міністерство стає головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади в забезпеченні впровадження державної політики у визначеній сфері діяльності. Діяльність центральних органів виконавчої влади знову почала спрямовуватись і координуватись Прем'єрміністром України або одним із віце-прем'єр-міністрів чи міністрів. Центральний орган виконавчої влади вносить пропозиції щодо формування державної політики відповідним членам Кабінету Міністрів України та забезпечує її реалізацію у визначеній сфері діяльності, здійснює управління в цій сфері, а також міжгалузеву координацію та функціональне регулювання з питань, віднесених до його відання [2, с. 16].

У зв'язку з чим, в наслідок проведення адміністративної реформи та задля забезпечення приведення законодавчих актів України у різних сферах, зокрема й державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у відповідність до Конституції України, в частині перерозподілу повноважень між Президентом України та Кабінетом Міністрів України в жовтні 2012 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства юстиції України, Міністерства культури України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів, а також

Державного космічного агентства України». Як наслідок 01 липня 2013 року відбулась передача функцій з державної реєстрації від державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування до територіальних органів Міністерства юстиції України, іншими словами відбулась централізація управління державною реєстрацією.

Ще однією з передумов такої передачі функцій стала зміна у квітні 2011 року спеціально уповноваженого органу з питань державної реєстрації з Держпідприємництва на Державну реєстраційну службу України у Положенні про яку було зазначено, що діяльність служби спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України та входить до системи органів виконавчої влади. Зазначена служба проіснувала досить не довго і вже в 2015 році була ліквідована, а їх функції «автоматом за переліком» були передані до Міністерства юстиції України.

Міністерство не було готове до невластивих йому повноважень, адже окрім контролю, здійснення нормотворчості, правової експертизи та державної реєстрації нормативно-правових актів потрібно було і організувати надання послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. На плечі Міністерства юстиції лягло не тільки матеріальне забезпечення, а й організаційно-методичне, а також вжиття організаційних заходів, пов'язаних із забезпеченням функціонування Єдиного державного реєстру.

Міністерство не скористалось налагодженим Держпідприємництвом каналом комунікації, і поодинокі роз'яснення надавалися лише на письмові запити, які державні реєстратори спочатку направляли на головні територіальні управління юстиції в областях, а ті в свою чергу вже подавали відповідні запити до Міністерства юстиції. Таким чином роз'яснення надавалися невчасно, інформаційні картки затверджувалися з значним запізненням, деякі накази міністерства йшли в розріз з законодавством про адміністративні послуги, технічні можливості реєстру не відповідали діючому законодавству, діяльність комісій, які створювалися при міністерстві, мали формальний характер.

В гонитві за кращими позиціями в рейтингу Doing Business Міністерством юстиції розроблено законопроекти та прийнято накази, але при цьому в 2012 році було зроблено основну ставку на спрощення підготовки документів, необхідних для проведення державної реєстрації.

Нові процедури державної реєстрації призвели до неочікуваного негативного наслідку – спрощення реєстраційних процедур призвело до спрощення можливостей для шахрайства і в Україні значно збільшилася кількість випадків рейдерського захоплення підприємств.

І вже з 2013 року ми почали спостерігати різке збільшення рейдерських захоплень підприємств, що було пов'язане, на нашу думку, з поміж інших чинників, з відміною обов'язкового нотаріального посвідчення підпису на протоколах та установчих документах підприємств, відміни нотаріального посвідчення правочину у разі відчуження корпоративних прав, використання печаток стало правом, а не обов'язком.

Таким чином державні реєстратори були позбавлені дієвого механізму при перевірці документів поданих для державної реєстрації.

Внаслідок цих законодавчих змін збільшилася кількість нарікань на роботу Міністерства юстиції. Так, зокрема, було багато скарг на якість надання послуг цим органом виконавчої влади, відсутність належної мотивації у співробітників, висока забюрократизованість, корупція на місцях, неефективна організаційна структура, а також надлишкова кількість управлінського апарату, централізацію прийняття рішень.

Але варто зазначити, що все ж таки деякі позитивні зрушення в організації надання цих послуг відбулись. Так, зокрема, були сформовані єдині тарифи та стандарти надання послуг по всій території України, запроваджено контроль за роботою державних реєстраторів та єдина управлінська вертикаль, започатковано реєстрацію бізнесу через мережу Інтернет, було відкрито реєстри бізнесу та суттєво розширено перелік відомостей з ЄДР, доступний для безплатного перегляду в Інтернеті, впроваджено онлайн-консультації за

допомогою телефону чи скайп-зв'язку, а також попередній запис на прийом через мережу Інтернет, встановлено електронні системи керування чергою.

Враховуючи задекларовану Президентом та Кабінетом Міністрів політику децентралізації 1 січня 2016 р. набрала чинності нова редакція Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року [60]. Серед основних нововведень цього акта можна назвати те, що змінено перелік суб'єктів державної реєстрації. Відтепер державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців може здійснюватись виконавчими органами сільських, селищних і міських рад, Київською та Севастопольською міськими, районними, районними в містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, акредитованими суб'єктами, а також нотаріусами. Реформа посприяла покращенню доступності та розширенню точок реєстрації бізнесу, також запроваджено принцип екстериторіальності.

Знов-таки, державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців до липня 2013 р. здійснювали виконавчі органи міських рад на підставі досить вдалого закону від 15 травня 2003 р. Тобто реформування, про яке йдеться, певною мірою полягає в поверненні до організації діяльності, яка здійснювалась раніше, до того ж досить ефективно [12, с. 94].

При цьому Міністерство юстиції України залишилося держателем відповідних реєстрів, адміністрування яких здійснює підпорядковане йому державне підприємство. Окрім того за міністерством закріплені повноваження у сфері державної реєстрації з нормативно-правового, методологічного та інформаційного забезпечення, координація та контроль за діяльністю.

В результаті цієї реформи вдалося мінімізувати корупційну складову, зменшити черги, адже громадяни отримали змогу звернутись за послугою до того державного реєстратора, який буде надавати її якісно. Адміністративний збір почав спрямовуватись до місцевих бюджетів, завдяки чому стало поліпшуватися технічне забезпечення роботи державних реєстраторів. Також громадяни отримали право звертатись із скаргами на дії реєстраторів не лише

до суду а і до територіальних управлінь юстиції та Міністерства юстиції, що дало змогу швидко та без сплати судового збору захистити своє порушене право. Але збільшення чисельності суб'єктів державної реєстрації та утворення конкуренції між ними за набувача послуг не призвело до зменшення рейдерських захоплень, а навпаки посприяло виникненню так званих «чорних реєстраторів».

При таких різких змінах в організації наданні адміністративних послуг варто наголосити, що ефективність здійснення функцій у сфері юстиції, надання адміністративних послуг неодмінно пов'язується зі сталістю діяльності. Щорічне прийняття нових порядків роботи, організаційні зміни в органах, передача відповідних функцій від одних органів до інших, яка кожного разу проголошується «новітньою», «прогресивною» реформою насправді відкидає нас на певний час назад. Лише після безперервної роботи в умовах стабільного законодавства протягом декількох років можна поступово, вдумливо реалізовувати певні покращення, удосконалення. Передача відповідних функцій новим суб'єктам, у тому числі нотаріусам, разом із корінною зміною з 1 січня 2016 року редакції закону про державну реєстрацію юридичних осіб призвело до процесу становлення й напрацювання досвіду [12, с. 95].

З огляду на таку позицію ми стали свідками справдження прогнозу К. Бондаренко «що після «напрацювання» такого досвіду, орієнтовно через рік, ми станемо свідками чергової зміни законодавства та/або органів, які здійснюють державну реєстрацію» [12, с. 95]:

– в жовтні 2018 року Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи» доповнено перелік суб'єктів державної реєстрації органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії;

– з листопада 2019 року Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права власності» внесено суттєві

зміни до процедури державної реєстрації та скасування інституту так званих акредитованих суб'єктів.

2.3. Досвід зарубіжних країн в організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб

Для доопрацювання та удосконалення проблемних питань всередині окремо взятої країни досить часто використовується міжнародний досвід розвинутих країн.

Запозичивши ефективний досвід та практику іноземних держав, можливо вийти на новий рівень розвитку, досягти позитивних змін у тій чи іншій сфері суспільного життя.

Тому дослідження зарубіжного досвіду у здійсненні державної реєстрації юридичних осіб буде дуже актуальним з огляду на інтеграційні процеси у сфері економіки, недостатність в Україні досвіду оптимального регулювання зазначених відносин в ринкових умовах господарювання, прагненням нашої країни адаптувати власне законодавство до кращих міжнародних та зарубіжних стандартів.

Для розробки рекомендацій щодо удосконалення здійснення державної реєстрації юридичних осіб в Україні слід ґрунтовно дослідити передовий міжнародний та зарубіжний досвід здійснення такої діяльності. Визначити доцільність та можливість застосування його в Україні. Прискіплива увага міжнародної спільноти до якості державного управління вказує на необхідність реформування адміністративної системи. Тому використання зарубіжного досвіду в галузі надання адміністративних послуг з державної реєстрації є, безумовно, актуальним на сьогодні [31].

Спираючись на досвід інших держав, можна зробити висновки, що уникнути реформ неможливо. Таким чином, адміністративна реформа повинна охопити передові досягнення зарубіжних країн у сфері державної реєстрації

суб'єктів господарювання [35, с.79].

Як зазначає Котяш Л.П., аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що Україна перейняла до себе частину основних адміністративно-правових аспектів здійснення державної реєстрації, хоча й з певними відмінностями [34, с. 168].

Так, в Іспанії, як і в Україні, державна реєстрація складається з двох правових блоків – реєстрації осіб та реєстрації прав, а публічні реєстратори є своєрідними юридичними експертами, що визначають правову відповідність документації для проведення державної реєстрації.

Загалом чіткою та яскравою особливістю державної реєстрації у країнах Європи є відкритість і прозорість відомостей як про зареєстрованих осіб, так і про їх діяльність.

Проведемо порівняльний аналіз, використовуючи дослідження, проведені Котяш Л. П. для визначення спільних рис та відмінностей у проведенні державної реєстрації в Україні та в інших країнах Європи та колишнього СРСР.

Розглянемо здійснення державної реєстрації у Вірменії. 3 квітня 2001 року там було ухвалено Закон «Про державну реєстрацію юридичних осіб», що регулює відносини, які виникають при державній реєстрації юридичної особи та індивідуальних підприємців, а також визначає повноваження органу реєстрації. Він складається з 4 глав та 26 статей, які деталізують загальні положення державної реєстрації юридичних осіб у Республіці Вірменії. Законодавство Вірменії у сфері державної реєстрації юридичних осіб, як і законодавство України, окремо не виділяє державну реєстрацію юридичних осіб, а закріплює суміжно з реєстрацією фізичних осіб підприємців і громадських формувань в одному адміністративному акті [34, с. 146].

Також для Вірменії характерний розподіл повноважень між головним Державним реєстром та його регіональними підрозділами відповідно до принципу екстериторіальності.

Для Вірменії відмінною ознакою є те, що Державний реєстр має зберігати всі документи, які стосуються реєстрації юридичної особи, а архівні файли юридичних осіб, які закрили свої підприємства, мають бути збережені в архіві

Державного реєстру протягом 5 років [34, с. 146]. За законодавством України така інформація зберігається в реєстрі 75 років, а на паперових носіях 5 років. На наш погляд, в Українських реаліях таке тривале зберігання документів в електронній формі найбільш доречно, але досвід Вірменії з цього питання Україна може врахувати в майбутньому.

Щодо Республіки Таджикистан, то тут чинним є Закон про державну реєстрацію юридичних осіб та індивідуальних підприємців від 26.03.2010. Він складається з 9 глав і 38 статей, які деталізують легалізацію діяльності юридичних осіб на території Республіки. Цей Закон регулює відносини, що виникають у сфері державної реєстрації конкретної установи, реорганізації та ліквідації юридичних осіб, створення та припинення філій і представництв іноземних юридичних осіб, а також зміни рішень і внесення доповнень до наявних відомостей про створену та чинну юридичну особу [34, с. 147].

Позитивним досвідом державної реєстрації юридичних осіб в Республіці Таджикистан є існування та успішне функціонування державної реєстрації за принципом «єдиного вікна». Також особливістю є обов'язкова передумова легалізації юридичної особи – передання відповідної статистичної звітності та звітності за соціальним страхуванням до відповідних органів під час отримання сертифікату. Сама процедура легітимації юридичної особи, а також створення її представництв і філій достатньо конкретизована та передбачає вирішення всіх можливих процедурних питань.

Закон Республіки Казахстан від 17 квітня 1995 р № 2198 «Про державну реєстрацію юридичних осіб та облікову реєстрацію філій та представництв» (зі змінами і доповненнями) передбачає, що державна реєстрація юридичних осіб включає в себе перевірку відповідності документів, поданих для державної реєстрації відповідно до законодавства Республіки Казахстан, видання свідоцтв про державну реєстрацію на них з присвоєнням ідентифікаційного номера підприємства, внесення додаткової інформації про юридичних осіб до Національного реєстру ідентифікаційних номерів для бізнесу [34, с. 150].

Усі юридичні особи, створені на території Республіки Казахстан,

підлягають державній реєстрації незалежно від цілей їх створення, природи і характеру їх діяльності, складу учасників (членів). Філії та представництва юридичних осіб, розташованих на території Республіки Казахстан, підлягають реєстрації без набуття прав юридичних осіб.

Державна реєстрація здійснюється органами юстиції, а державна реєстрація юридичних осіб – учасників регіонального фінансового центру міста Алмати здійснюється Національним банком Республіки Казахстан.

Державна реєстрації юридичних осіб в Республіці Казахстан дуже подібна до державної реєстрації в Україні, але має свою особливість – сплата реєстраційного збору відбувається після надання адміністративних сервісних послуг.

Азербайджанська Республіка має свої особливості в сфері державної реєстрації юридичних осіб, а точніше – у процедурі сплати державного мита за здійснення реєстраційних дій, яке сплачується тільки одного разу, а будь-які зміни вчиняються безкоштовно, що, без сумніву, позитивно впливає на державне регулювання підприємництва в країні [34, с. 153].

Щодо європейських країн, то бельгійська система публічних реєстраторів включає в себе органи, які координуються Федеральним департаментом економіки, що здійснює свою діяльність відповідно як до законодавства ЄС, так і до внутрішнього реєстраційного законодавства. Особливістю державної системи реєстрації є відкритість інформації в бізнес-реєстрі щодо об'єктів державної реєстрації, зокрема як щодо органів державної влади, так і щодо юридичних, фізичних осіб.

У Данії створено спеціальний бізнес-орган для реєстрації компаній і корпорацій, метою якого є здійснення ефективної державної реєстрації за допомогою простого, швидкого й дешевого доступу до більшості бізнес інформації.

Аналізуючи практику Іспанії у цій сфері, можна зазначити, що тут створено систему реєстрації посадовими особами. Реєстрацію здійснює державний реєстратор, який призначається через асоціацію, колегію державних

реєстраторів. Займанню посади державного реєстратора передують досить серйозні іспити, після складання яких перед спеціальною комісією особа отримує статус державного службовця. Порівнюючи з Україною, можна сказати, що це аналогія українського приватного нотаріуса. До функцій державного реєстратора в Іспанії належать: реєстрація компаній, речових прав, земельних відносин тощо [40].

У Польщі реєстраційна політика реалізується через Національний судовий реєстр, що підконтрольний Міністерству юстиції та забезпечує публічність і прозорість реєстраційних документів для громадськості. Крім того в Польщі створено Інформаційний центр, що становить собою систему посадових осіб, які вносять реєстраційну інформацію, формуючи при цьому електронні каталоги [34, с. 154].

Дещо інакша процедура проведення державної реєстрації у Великій Британії, порівняно з Україною, але для введення схожої процедури в нашій країні потрібно подолати низку негативних проявів, зокрема і низький рівень довіри громадян до органів публічної адміністрації [34, с. 145].

Так, у Великій Британії існує «Companies House» – дослівно «Промисловий дім» або ж «Дім для компаній», який безпосередньо опікується питаннями, пов'язаними з підприємництвом у країні. На власному веб-сайті міститься інформація про всі послуги, які там надаються. Слід відзначити, що все детально регламентовано та описано у вищезазначеному сайті. Є багато способів, щоб знайти інформацію про будь-яку компанію. На сайті доступна основна інформація про компанію (зокрема про тип компанії, юридичну адресу і т. ін.), характер її діяльності, статус, дата виписки рахунку, повне подання транзакцій, приклади документів та ін. [34, с. 155].

Зареєструвати компанію можна як самостійно, так і через агента. Після того як компанія зареєстрована, отримується «свідоцтво про реєстрацію». Це підтверджує, що компанія юридично існує, показує номер компанії та дату формування. Таким чином, можна стверджувати, що процес легалізації юридичних осіб у Великій Британії чітко деталізований та регламентований,

будь-яке відступлення від установлених норм унеможлиблює подальший «рух». Порівнюючи таку систему надання адміністративних послуг з існуючою в нашій державі, то у цій сфері Україна залишає на законодавчому рівні певне поле для вибору тієї форми поведінки, яка найбільш сприятлива для споживачів послуг, а сайт Мін'юсту, що мав би надавати потрібну інформацію для осіб, які бажають надавати корисні блага суспільству, є недостатньо інформативним [34, с. 155-156].

Країни Прибалтики займають перші місця у рейтингу Світового банку з легкості ведення бізнесу. Ці країни мають досить гнучкі системи оформлення й ведення бізнесу. Завдяки електронним технологіям тут можна зареєструвати бізнес за лічені години, а іноді навіть хвилини. У разі звернення до реєстратора ця процедура може зайняти декілька днів.

Так, у Латвії функцію публічних реєстраторів здійснюють лише нотаріуси, які підконтрольні та підзвітні Головному державному нотаріусу та Міністерству юстиції. Особа, яка в Україні називається державним реєстратором, в Латвії – державний нотаріус. При тому що система нотаріату в цій країні аналогічна нотаріату в Україні [40].

В Естонії використовуючи ID-картку через Бізнес-портал можна зареєструвати підприємство за 18 хвилин. Саме за цей час проходить реєстрація фірми в реєстрі підприємств, податковому реєстрі та інших необхідних органах. Цією послугою можуть скористатись не лише естонці, а й громадяни Фінляндії, Литви, Бельгії, Португалії, оскільки системою розпізнаються і ID-картки цих країн. При створенні суб'єкта господарювання всі документи можуть бути підписані електронним цифровим підписом [13].

Напрошується висновок, що в більшості проаналізованих країн реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, політичних партій, філій і представництв як вітчизняних так і іноземних юридичних осіб, релігійних організацій, громадських формувань здійснюється в одному органі. Спільним є й те, що майже кожна країна під час державного регулювання підприємництва виявляє певну «особливість» у процедурі легітимації

юридичних осіб, що пов'язана зі специфікою кожної окремої країни та орієнтована на суспільний комфорт.

В зарубіжних країнах для надання послуг громадянам та бізнесу створюють так звані «офіси для громадян». У ФРН та Нідерландах їх називають «універсам послуг», у Польщі – «відділ обслуговування мешканців», у Грузії – «будинок юстиції», які в певній мірі є прототипами українського центру надання адміністративних послуг [83, с. 77-83].

Щоб максимального зблизити чинні режимні процедури державної реєстрації юридичних осіб з європейськими важливо проаналізувати вже наявний досвід розвинених країн з метою подальшої практичної реалізації найефективніших і найдоцільніших передових досягнень на просторах Української держави. Подальші розробки повинні здійснюватися на основі глибокого системного аналізу зарубіжного досвіду реформування системи надання послуг, виявлення слабких сторін та переваг в українській системі державної реєстрації для подальшої побудови ефективних засобів задля належної організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, яка б відповідала принципам існування соціальної держави та була спроможною приймати виклики часу.

Проаналізувавши теоретичний аспект дослідження, ми зробили висновок, що з утворенням Української держави, розпочався і процес становлення одного з важливих напрямків для забезпечення економічної стабільності країни – створення передумов для забезпечення Конституційних прав громадян на працю і розвитку підприємництва. Усі закони та нормативно-правові акти у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні спрямовані на врегулювання потреб суб'єктів господарювання (як зареєстрованих, так і тих хто планує займатися підприємницькою діяльністю) в організації надання адміністративних послуг. Нажаль на сьогодні, не всі ініціативи законодавця призводять до позитивних наслідків, що породжує досить не стійке законодавче підґрунтя.

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

3.1. Аналіз особливостей організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб на сучасному етапі в Україні

Досліджуючи організацію надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, ми спостерігаємо повсякчасне намагання законодавця її удосконалення, приведення до вимог сьогодення та запитів суспільства.

На сьогодні Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» визначає декілька суб'єктів державної реєстрації, а саме:

– Міністерство юстиції України – у разі державної реєстрації політичних партій, всеукраїнських професійних спілок, їх об'єднань, всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців; відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, філій іноземних благодійних організацій, постійно діючих третейських судів, засновниками яких є всеукраїнські громадські організації, всеукраїнських творчих спілок, символіки громадських формувань;

– центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації – у разі державної реєстрації юридичних осіб – релігійних організацій;

– територіальні органи Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі – у разі державної

реєстрації первинних, місцевих, обласних, регіональних та республіканських професійних спілок, їх організацій та об'єднань, структурних утворень політичних партій, регіональних (місцевих) творчих спілок, територіальних осередків всеукраїнських творчих спілок, місцевих, обласних, республіканських Автономної Республіки Крим, Київської та Севастопольської міських організацій роботодавців та їх об'єднань, постійно діючих третейських судів, громадських об'єднань, їх відокремлених підрозділів, громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи, підтвердження всеукраїнського статусу громадського об'єднання;

– виконавчі органи сільських, селищних та міських рад, Київська та Севастопольська міські, районні, районні у містах Києві та Севастополі державні адміністрації, нотаріуси – у разі державної реєстрації юридичних осіб (крім вище перелічених випадків) та фізичних осіб – підприємців [60].

Такий розподіл функцій з державної реєстрації різноманітних за своїми напрямками діяльності та способами утворення суб'єктів господарювання та неприбуткових громадських об'єднань є найбільш прийнятним. Адже при прийнятті рішення про державну реєстрацію юридичних осіб чи фізичних осіб – підприємців державний реєстратор перевіряє подані документи на відповідність їх до вимог законодавства України, а враховуючи наявність численних нормативно-правових актів, зосередження прав державної реєстрації у одного суб'єкта державної реєстрації могло б призвести до невірною застосування законодавства при прийнятті відповідних рішень.

Державну реєстрацію проводять державні реєстратори відповідних суб'єктів державної реєстрації. До 2016 року державна реєстрація деяких юридичних осіб, в порядку передбаченому чинним на той час законодавством, проходила в два етапи, за участю інших органів державної влади (реєстрація фінансових установ, громадських та релігійних організацій). На сьогодні ж, реєстрація проводиться виключно державними реєстраторами, але установчі документи банків, інших юридичних осіб, які згідно із законом підлягають погодженню (реєстрації) відповідно Національним банком України, іншими

державними органами, подаються з відміткою про їх погодження відповідним органом. Таким чином законодавцем дещо спрощено саму процедуру реєстрації.

Завдяки державній політиці, спрямованій на поліпшення умов надання адміністративних послуг та запровадження концепції адміністративної реформи в Україні, з прийняттям Закону України «Про адміністративні послуги» врегульовано загальні питання щодо процедури надання адміністративних послуг. Цей закон розроблено з метою забезпечення потреб споживачів адміністративних послуг доступними, зручними і зрозумілими умовами для реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг, а також запобігання проявів корупції під час їх надання.

В умовах децентралізації більшість представницьких органів територіальних громад створюють центри надання адміністративних послуг, чим забезпечують жителів громади доступністю отримання широкого спектру послуг. Слід зазначити, що відповідно до Закону перелік адміністративних послуг, які надаються через центр надання адміністративних послуг, визначається органом, який прийняв рішення про утворення центру надання адміністративних послуг. Такий перелік обов'язково має включати адміністративні послуги органів виконавчої влади, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України. А на основі узгоджених рішень із суб'єктами надання адміністративних послуг через центр надання адміністративних послуг також можуть надаватися інші адміністративні послуги [58].

Адміністративні послуги у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб включено до переліку адміністративних послуг органів виконавчої влади, які надаються через центр надання адміністративних послуг, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України [22].

Тому можна з упевненістю говорити, що розподіл функцій з державної реєстрації юридичних осіб між різними суб'єктами реєстрації не створює для громадян перепон при отриманні таких послуг, адже звернувшись до центру

надання адміністративних послуг у громадян не виникає необхідності у пошуку відповідного суб'єкта державної реєстрації.

Одним з позитивних зрушень у напрямку надання адміністративних послуг є вимога закону про обов'язок суб'єктів надання адміністративних послуг безкоштовно забезпечувати громадян інформацією про послуги та порядок їх надання. Так, зокрема, суб'єкти надання адміністративних послуг зобов'язані забезпечити:

- облаштування у місцях прийому суб'єктів звернень інформаційних стендів із зразками відповідних документів та інформації в обсязі, достатньому для отримання адміністративної послуги без сторонньої допомоги;

- створення та функціонування веб-сайтів, на яких розміщується інформація про порядок надання відповідних адміністративних послуг, режим доступу до приміщення, в якому здійснюється прийом суб'єктів звернень, наявність сполучення громадського транспорту, під'їзних шляхів та місць паркування;

- здійснення посадовими особами прийому суб'єктів звернень згідно з графіком, затвердженим керівником відповідного суб'єкта надання адміністративних послуг. Кількість годин прийому суб'єктів звернень має становити не менше 40 годин на тиждень;

- надання суб'єкту звернення, який звернувся за допомогою засобів телекомунікації (телефону, електронної пошти, інших засобів зв'язку), інформації про порядок надання адміністративних послуг;

- видання довідково-інформаційних матеріалів про адміністративні послуги та безоплатне поширення таких матеріалів у приміщеннях, в яких здійснюється прийом суб'єктів звернень;

- облаштування скриньки для висловлення суб'єктами звернень зауважень і пропозицій щодо якості надання адміністративних послуг, проведення щорічного аналізу таких зауважень і пропозицій, вжиття відповідних заходів [58].

Все це, а також затвердження інформаційних та технологічних карток на кожну адміністративну послугу збільшує відсоток довіри у громадян до державних органів та доступність отримання таких послуг.

Для того, щоб пересічному громадянину отримати послугу, приміром з державної реєстрації фізичної особи – підприємцем, необхідно лише ознайомитися з «інформаційною карткою адміністративної послуги з державної реєстрації фізичної особи підприємцем», викладеної на трьох аркушах, де чітко вписані і нормативні акти, якими регламентується надання і умови отримання саме цієї адміністративної послуги: підстава для отримання адміністративної послуги, вичерпний перелік документів та спосіб їх подання, платність (безоплатність), строк надання, перелік підстав для зупинення розгляду документів та відмови, результати надання та способи отримання результатів наданих послуг (див. Додаток А).

Цілком очевидно, що пошук відповіді на питання: «Як зареєструватися фізичною особою – підприємцем?», звертаючись до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», потребуватиме більше часу та можливо, в деяких випадках, сторонньої правничої допомоги. Адже Закон регулює питання не лише державної реєстрації фізичних осіб – підприємців, а й відносин, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб публічного та приватного права, їхньої символіки, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи і налічує 37 статей, в яких закріплюються певні правила поведінки та структуровані в 6 розділів.

У сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб наказом Міністерства юстиції України № 3874/5 від 28.12.2016 «Про затвердження типових інформаційних карток адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців» затверджено 72 такі інформаційні картки, що значно спрощує для заявників отримання тієї чи іншої послуги [66].

Звертаємо увагу, що суб'єктами надання адміністративних послуг, відповідно до частини другої статті 8 Закону України «Про адміністративні послуги», інформаційні картки затверджується на підставі типової інформаційної картки, затвердженої відповідним центральним органом виконавчої влади, іншим державним органом.

Незважаючи на таку вагому роль інформаційних карток, прикро констатувати той факт, що до затверджених типових карток останній раз вносилися зміни 01.10.2018, в той час коли до Закону про державну реєстрацію з 01.10.2018 до теперішнього часу зміни вносились 8 разів, що суттєво змінило порядок отримання послуг. Таке недопрацювання з боку центрального органу виконавчої влади, що забезпечує державну політику у сфері державної реєстрації призводить до численних непорозумінь та скарг споживачів послуг.

Доступність і зручність отримання послуг у сфері державної реєстрації на сьогодні також забезпечується законодавчою можливістю подання документів декількома способами – в паперовій (особисто, поштовим відправленням) або електронній формі.

В наслідок правової колізії між двома основними законами, які регулюють надання адміністративних послуг в сфері державної реєстрації (Закони України «Про адміністративні послуги» та «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань») та іншими, пов'язаними з ними нормативно-правовими актами за споживачами послуг залишається право вибору – звертатись безпосередньо до суб'єкта надання послуг чи до центру надання адміністративних послуг.

Таким чином кожен обирає більш прийнятний для себе спосіб подачі документів для державної реєстрації. Але при цьому, є певні відмінності у вимогах до оформлення документів.

При подачі документів особисто в паперовій формі окрім необхідного переліку документів заявнику необхідно пред'явити паспорт громадянина України або інший документ, що посвідчує особу, передбачений Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що

підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» [61]. У разі подання документів представником додатково подається примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) документа, що засвідчує його повноваження (крім випадку, якщо відомості про повноваження цього представника містяться в Єдиному державному реєстрі) [60].

Особливістю, у разі подання документів в паперовій формі поштовим відправленням, є нотаріальне засвідчення підпису заявника на заявах про державну реєстрацію.

Втім, при подачі документів в електронній формі, через портал електронних сервісів, відсутня вимога нотаріального засвідчення підписів на документах, за умови підписання заявником заяви з використанням засобів електронної ідентифікації з високим рівнем довіри та підписання необхідних документів з використанням кваліфікованого електронного підпису.

Всі відомості про зареєстрованих фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб відображаються в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань який відповідно до закону є єдиною державною інформаційною системою, що забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання інформації про юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадські формування, що не мають статусу юридичної особи.

Слід зазначити, що згаданий Єдиний державний реєстр запущено в дію з 01 липня 2003 року, та на той час повністю забезпечував, в межах діючого законодавства, облік та надання відповідної інформації. У разі зміни законодавства, до програмного забезпечення Єдиного державного реєстру теж вносилися зміни, що дозволяло в повній мірі відображати ту інформацію про фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, яка була визначена законодавством. З вступом в дію 01.01.2016 року у новій редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» до діючого програмного забезпечення не вносились зміни, завдяки яким державні реєстратори могли б наповнювати

реєстр, тією інформацією, якої вимагає законодавство, натомість вносились лише деякі незначні корективи.

Невідповідність програмного забезпечення до вимог Закону про реєстрацію відображена в таблиці у Додатку Б.

Починаючи з 2016 року, Міністерством юстиції України анонсується запуску в роботу нового програмного забезпечення Єдиного державного реєстру. З 12.06.2019 державним підприємством «Національні інформаційні системи» впроваджено у режимі дослідного використання оновлене програмне забезпечення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Під час функціонування оновленого програмного забезпечення в режимі дослідного використання державні реєстратори забезпечені доступом до промислових даних, перенесених до оновленого програмного забезпечення з бази даних поточного програмного забезпечення, однак можуть лише переглядати інформацію.

Такий доступ державним реєстраторам надано з метою долучення останніх до активної участі у звірці відомостей перенесених з поточного до оновленого програмного забезпечення та запобігання можливих ризиків нестабільної роботи оновленого програмного забезпечення, які можуть виникнути через некоректне відображення відомостей, перенесених з поточної бази даних, інших можливих недоліків першого етапу впровадження даного програмного продукту.

При звірці таких даних державними реєстраторами виявлено безліч помилок та некоректного відображення даних про юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців в оновленому програмному забезпеченні, про які інформували технічного адміністратора. За таких обставин, говорити про впровадження в роботу оновленого програмного забезпечення в найближчий час ще зарано.

Таким чином невідповідність реєстру вимогам законодавства не забезпечує державні органи та органи місцевого самоврядування, а також

учасників цивільного обороту повністю достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців з Єдиного державного реєстру.

З метою узаконення, або інакше кажучи виправдання, фактично наявної в Єдиному державному реєстрі інформації Кабінетом Міністрів України та Міністерством юстиції України у більшості своїх нормативно-правових актів додають таке формулювання «...до впровадження програмного забезпечення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (далі – Єдиний державний реєстр), створеного відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» (...) надання послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, здійснюється відповідно до законодавства за допомогою діючого програмного забезпечення Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців...». Такі відсилкові норми призводять до різних способів відображення державними реєстраторами в реєстрі інформації певного виду, внаслідок чого у зареєстрованих осіб виникають проблеми в державних органах, банківських установах та міжгосподарських відносинах.

Ще одним не менш важливим важелем в належній організації надання адміністративних послуг є можливість оскарження рішень, дій або бездіяльності державного реєстратора, територіальних органів Мін'юсту. Наразі існує два шляхи таких оскаржень: перший – звернення до суду за захистом та відновленням своїх прав; другий – до Міністерства юстиції без звернення до суду і є досить швидким механізмом скасування незаконних реєстраційних дій.

Кабінет Міністрів України прийняв зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. № 1128 «Про затвердження Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції»,

затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 р. № 1150, якою викладено в новій редакції «Порядок розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції» [65].

Вищезазначений Порядок передбачає низку новел, запровадження яких дозволить ліквідувати прогалини, якими раніше успішно користувалися рейдери. Процесуальні формальності під час розгляду скарг на дії відповідних реєстраторів надавали можливість рейдерам досягати неправомірних намірів. Саме з прийняттям вищезазначеної редакції Порядку Мін'юст отримав можливість забезпечити в окремих випадках оперативний одноособовий розгляд скарг, який не потребує часу на збір Колегії та призначення її засідання.

На підставі висновку колегії за результатом розгляду скарги у сфері державної реєстрації Мін'юст чи відповідний територіальний орган приймає рішення про задоволення скарги у сфері державної реєстрації або про відмову в її задоволенні з підстав, передбачених законом.

Також варто зазначити, що наразі Мін'юст майже не відмовляє у прийнятті скарг до розгляду через формальні недоліки в її оформленні. Найбільш популярні раніше підстави для відмови, пов'язані з неналежним засвідченням копій документів та відсутністю відомостей про наявність/відсутність судового спору, вже відійшли в історію [41].

Проте численні звернення осіб до суду щодо оскарження таких наказів Мін'юсту та прийняття судами рішень про задоволення позовів на наш погляд свідчить про те, що такий спосіб захисту законних прав та інтересів громадян та суб'єктів господарювання в певних випадках не є дієвим.

При розгляді таких справ суди приходять до висновку, що комісія з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації виходить за межі своїх повноважень, перейнявши на себе повноваження суду, та вирішує спір про право [49].

Іншою підставою для оскарження рішень комісії є також порушення процедури розгляду скарги. Так розглядаються скарги, які подані з пропущеним строком їх подачі, порушуються строки розгляду скарги [51; 50].

Суди наголошують, що до повноважень Комісії належить лише перевірка дотримання державним реєстратором процедури проведення реєстраційних дій, а не надання оцінки обставинам, які стали підставою для проведення реєстраційних дій. Також недотримання Комісією процедури розгляду скарги є безумовною підставою скасування рішення суб'єкта владних повноважень, прийнятого за результатами розгляду скарги.

Не зважаючи на досить посилений інтерес держави до вдосконалення надання адміністративних послуг, все-таки сучасний стан організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб потребує більш чітких, системних, комплексних та виважених кроків, як законодавчої так і виконавчої гілки влади, спрямованих на врегулювання питань саме організації надання таких послуг.

3.2. Основні чинники оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб

Адміністративні послуги є вагомим інструментом в державному управлінні та управлінській діяльності і при реформуванні останнього, відповідно теж повинні вдосконалюватися. Одним із головних напрямків цієї системи є державна реєстрація фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб. У викликах сьогодення цей інститут перебуває в процесі постійного розвитку і впливає на інтереси всіх юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Відповідно звідси, законодавець та центральні органи влади, які задіяні в формуванні державної політики з цього напрямку здійснюють заходи з оптимізації організації надання таких адміністративних послуг.

Оптимізація – це процес надання будь-чому найвигідніших характеристик, співвідношень, досягнення означеної мети. Задача оптимізації сформульована, якщо задані: критерій оптимальності; параметри, що варіюються, зміна яких дозволяє впливати на ефективність процесу; обмеження, пов'язані з економічними та конструктивними умовами та ін [81].

Першим і на нашу думку основним чинником оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб є децентралізація.

В умовах оголошеного курсу держави на децентралізацію публічної влади метою реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні є формування ефективного місцевого самоврядування й територіальної організації влади з метою створення та підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних і доступних публічних послуг, задоволення інтересів громадян у сферах життєдіяльності на відповідній території [72].

Наразі за розвитком України спостерігає міжнародна спільнота, і в залежності від того як відбудеться реформування, може залежати яке місце Україна буде посідати на європейському просторі.

До вагомих чинників, що гарантують місцеве самоврядування в Україні належить правовий, організаційний, інституційний, людський ресурси, його матеріально-фінансова основа, ініціатива, самоорганізація та суспільна самодіяльність населення. На думку І. Дроботта та П. Петровського, разом із тим чинником, що може надати місцевому самоврядуванню нових позитивних характеристик стосовно форм, методів, стилю здійснення відповідно до європейських стандартів організації життєдіяльності на місцевому рівні є якість адміністративних послуг, надаваних органами місцевого самоврядування [24].

Ми ж можемо доповнити, що на позитивну характеристику діяльності органів місцевого самоврядування також впливає і кількість послуг які можуть тут надаватися.

Як вже зазначалося з 2016 року перелік суб'єктів державної реєстрації доповнено виконавчими органами сільських, селищних та міських рад. При цьому, якщо державні адміністрації та управління міністерства юстиції зобов'язані надавати такі послуги, то виконавчі органи сільських, селищних та міських рад набувають повноважень з державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців у разі прийняття відповідною радою такого рішення.

2018-2019 роки стали піковими у добровільному об'єднанні територіальних громад, і як наслідок для підвищення своєї спроможності виконавчі органи таких рад почали створювати центри надання адміністративних послуг та приймати рішення з набуття повноважень з державної реєстрації [62].

В наслідок таких зрушень почали дублюватися функції державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування та збільшення кола осіб з повноваженнями державного реєстратора, без належної підготовки та навичок у сфері державної реєстрації.

Відповідно до кваліфікаційних вимог до посади державного реєстратора, які діяли до грудня 2019 року були встановлені такі вимоги: державним реєстратором може бути громадянин України, який має вищу освіту, вільно володіє державною мовою, повинен мати стаж роботи за фахом на державній службі на посаді не нижче провідного спеціаліста не менше одного року або стаж роботи в інших сферах управління не менше трьох років [59].

Такий підхід призвів до збільшення порушень у сфері державної реєстрації фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб в наслідок некомпетентності деяких службовців, та збільшило коло для махінацій недобросовісних підприємців в тому числі в деяких випадках і за допомоги державних реєстраторів, і як наслідок збільшення рейдерських захоплень.

З метою позбавлення такого ганебного явища як «чорний реєстратор» 4 листопада 2019 року Міністерство юстиції України оновило Кваліфікаційні вимоги до державного реєстратора. Таким чином, до вимог передбачених

чинним законодавством, встановлені додаткові вимоги:

– стаж роботи у сфері права не менше трьох років або на посаді державного реєстратора чи виконання функцій державного реєстратора не менше одного року;

– успішне проходження спеціальної перевірки діяльності держреєстратора в Державному реєстрі в порядку здійснення контролю, визначеному Урядом.

Проте, на нашу думку, такі кроки не призведуть до суттєвих зрушень, а навіть навпаки, можуть призвести до кадрового голоду. Міністерством в першу чергу направлено зусилля на здійснення контролю за порядком проведення державної реєстрації та притягнення за виявлені порушення до відповідальності державних реєстраторів. В той час ним не здійснюються прямі повноваження, передбачені законодавством з організації роботи по підготовці та підвищенню кваліфікації державних реєстраторів, не надається повсякчасна методична та інформаційна допомога, яка б мала на меті спрощення виконання державними реєстраторами своїх посадових обов'язків в правовому полі.

За таких умов, з метою оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб необхідно уникнути дублювання функцій та зосередити увагу на навчанні осіб перед допущенням до професії «Державний реєстратор».

Наступним чинником задля оптимізації організації надання адміністративних послуг є використання інформаційно-комунікаційних технологій, адже як показує міжнародний досвід, електронне врядування це шлях до покращення надання адміністративних послуг та розширення доступу пересічних громадян до інформації, зменшення корупції, покращення роботи державних органів та органів самоврядування, посилення конкурентноспроможності.

Певні кроки з впровадження інформаційно-комунікаційних технологій для швидкого та комфортного отримання послуг були запровадженні з прийняттям в 2015 році Закону України «Про адміністративні послуги»,

відповідно до положень якого передбачено, що електронні адміністративні послуги повинні надаватись виключно через Єдиний державний портал адміністративних послуг.

На сьогодні ми є свідками створення безлічі електронних платформ, держателями яких є, як і сама держава, так і громадські організації, за допомогою яких можна отримати он-лайн послуги.

Як приклад, через створену пілотну версію Єдиного державного portalу адміністративних послуг та Портал державних послуг (створений ІТ – волонерами) існує можливість замовлення та отримання адміністративних послуг он-лайн. На цих порталах зібрані майже всі послуги, які надає наша держава громадянам і бізнесу. Щоб скористатися послугами порталів, необхідно або отримати електронний цифровий підпис, або оформити банківську картку та зареєструватися в системі ідентифікації громадянина BankID.

Спільними умовами функціонування цих двох порталів є перенаправлення користувачів до електронних сервісів відповідних міністерств та служб, де в свою чергу теж відбувається ідентифікація заявників через додаткові способи авторизації.

За таких обставин, для того щоб отримати послугу з державної реєстрації фізичних осіб – підприємців або юридичних осіб, можна звернутися через ці портали або ж напряму через створену базу Міністерством юстиції «Он-лайн будинок юстиції».

Однак при використанні цих ресурсів заявники стають заручниками дезінформації, адже шаблони та зразки документів необхідних для отримання послуги а також вимоги до їх оформлення, які розміщені на ресурсах, відмінні та в деяких випадках суттєво різняться. Така ситуація складається в зв'язку з невчасним приведенням інформації до змін що відбуваються в законодавстві.

Такі підходи до надання послуг призводить до недовіри громадян до електронних ресурсів.

Безумовно, створення в Україні окремих електронних сервісів, які

забезпечуватимуть надання адміністративних послуг органами державної влади та місцевого самоврядування, є позитивним явищем на початковому етапі реформування системи електронних адміністративних послуг. Однак, ураховуючи європейський досвід організації системи електронних адміністративних послуг, кінцевою метою розвитку їх надання повинна бути інтеграція окремих електронних сервісів надання адміністративних послуг у єдиний загальнодержавний веб-портал, функції якого виконуватиме Єдиний державний портал адміністративних послуг [78].

Таким порталом, відповідно до постанови Кабінету міністрів України від 04 грудня 2019 року № 1137 «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг» [46], має стати веб-портал електронних послуг «Портал Дія» (офіційна адреса в Інтернеті – diia.gov.ua).

Нещодавно Президент, Прем'єр-міністр та Міністерство цифрової трансформації презентували мобільний додаток «Дія». Як зазначено на урядовому порталі, на презентації цього додатку Прем'єр-міністр Олексій Гончарук, наголосив: «Дія» – це старт будівництва держави у смартфоні. Це те, про що ми мріяли: щоб держава була ефективною, майже непомітною, не створювала проблем, а навпаки була зручним сервісом. Українцям більше не потрібно буде витратити час і нерви у нескінченних чергах адмінустанов» [55].

На нашу думку розпочате впровадження цифрових технологій Віце-прем'єр-міністром – Міністром цифрової трансформації Михайлом Федоровим, буде як найкраще втілено у життя, і в найближчій час Україну знатимуть у світі, як одну з країн, що досягла найбільшого успіху в цифровій трансформації.

Ще одним, не менш важливим чинником оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб є адміністративно-правове забезпечення. Від узгодженості між собою правових актів, залежить якість надання таких послуг.

Проведення конституційних реформ, формування громадянського суспільства, реформування правових стандартів діяльності державних органів,

боротьби з корупцією, децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування, розвиток інформаційної та соціальної сфер впливає на розвиток законодавства. Відповідно і інститут державної реєстрації сьогодні перебуває в процесі розвитку.

Фундаментом для побудови в Україні найсучаснішої національної системи реєстрації суб'єктів господарювання став Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» [8]. Про це свідчить стаття 2 згаданого Закону, якою закріплено, що відносини, які виникають у сфері державної реєстрації, регулюються Конституцією України, цим Законом та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону [60].

Кабінетом міністрів України та Мін'юстом, як центральними органами виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері державної реєстрації, на виконання вимог цього Закону та з метою врегулювання механізму реалізації його норм прийнято безліч підзаконних нормативно-правових актів.

Приходячи до висновку у своїй статті, кандидат юридичних наук Богачова Л. Л. зауважує, що підзаконна нормотворчість є надійним інструментом деталізації законодавчих норм шляхом регулювання суспільних відносин (неврегульованих законом), конкретизації, закріплення статусу органів державної влади (посадових осіб), встановлення порядку (процедури) певного виду діяльності. Та наголошує на тому, що закон працює не на повну силу, якщо до нього не додається підзаконний акт високої якості, який наповнює його конкретним змістом [11, с. 22]

Попри наявність таких загальноусталених принципів нормотворчої діяльності, сьогодні державні реєстратори й самі споживачі адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, стикаються з проблемою неузгодженості Закону про державну реєстрацію з прийнятими підзаконними актами.

Так, нещодавно, Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову «Про

запровадження експериментального проекту щодо спрощення процесу перевірки факту оплати адміністративних та інших послуг з використанням програмного продукту «check» від 24.12.2019 № 113, якою встановлено, що підтвердженням сплати адміністративного збору (внесення іншої плати) за надання адміністративної або іншої послуги є документ або інформація (реквізити платежу) про сплату збору (внесення плати) в будь-якій формі, проте в Законі про державну реєстрацію чітко встановлено «подається документ про сплату адміністративного збору».

Наказом Міністерства юстиції України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України» від 03.02.2020 № 340/5 встановлено, що до впровадження програмного забезпечення Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, створеного відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», усі реєстраційні дії в діючому програмному забезпеченні Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань проводяться державними реєстраторами юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань в межах області чи м. Києва, де розташований суб'єкт державної реєстрації чи нотаріус. В той же час самим Законом про державну реєстрацію закріплена можливість проведення державної реєстрації фізичних осіб – підприємців на підставі документів, поданих у паперовій та електронній формі, а також державна реєстрація юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, на підставі документів, поданих в електронній формі, незалежно від їх місця знаходження.

І це наведені лише два окремі випадки наявності колізійних норм між підзаконними актами та Законом, які в подальшому можуть призвести до непорозумінь між заявниками та безпосередніми виконавцями Закону – державних реєстраторів та збільшить кількість скарг на дії останніх.

На підставі проведеного аналізу під час вивчення сучасного стану

організації та основних чинників оптимізації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб ми дійшли висновку, що незважаючи на посилений інтерес з боку держави на врегулювання та захист конституційних прав споживачів цих послуг, все-таки ця сфера потребує подальшого удосконалення.

Можемо рекомендувати здійснити такі кроки задля покращення умов отримання та надання адміністративних послуг, які були предметом нашого дослідження:

- закріпити на законодавчому рівні виділення частини адміністративного збору на фінансове забезпечення центрів надання адміністративних послуг;
- забезпечити покриття мережею «Інтернет» всієї території України;
- для окремих категорій населення забезпечити навчання роботи на комп'ютері;
- в приміщеннях центрів надання адміністративних послуг облаштувати додаткове робоче місце комп'ютерною технікою з доступом до мережі Інтернет для відвідувачів;
- впровадження оновленого програмного забезпечення для державних реєстраторів;
- прибрати вимогу затвердження інформаційних і технологічних карток окремо кожним суб'єктом надання послуг, натомість затвердити єдині картки, які б діяли на всій території України;
- проаналізувати та внести зміни до законодавства з метою викоренення колізійних норм;
- проводити навчання з відповідними отриманням кредитів ЄКТС, перед призначенням на посаду державного реєстратора, а також у разі виявлення в його роботі негрубих порушень;
- забезпечити скасування реєстраційних дій, лише на підставі судових рішень.

На наш погляд, перш ніж вносити на розгляд до Верховної Ради України законодавчі ініціативи, необхідно вивчити досвід розвинених країн, врахувати

розвиток науково-технічного прогресу, зважити на дослідницькі роботи науковців, взяти до уваги пропозиції громадян та спеціалістів з цих питань. А також з прийняттям змін до законів аналізувати та вчасно вносити відповідні зміни до підзаконних нормативно-правових актів.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення проблеми, що полягає у розробці теоретичних засад організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб та наданні практичних рекомендації щодо удосконалення цього процесу в Україні. Узагальнення отриманих в процесі дослідження результатів дають змогу сформулювати наступні висновки і внести пропозиції, що мають теоретичне й практичне значення.

Розкриваючи сучасний стан наукового дослідження проблеми організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, було виявлено, що наукова спільнота досить активно вивчає цей напрямок та надає свої пропозиції щодо його вдосконалення. Однак, як горизонтальні, так і вертикальні механізми взаємодії органів виконавчої влади в цій сфері, потребують додаткових досліджень.

На основі власних практичних знань та вмінь автора, підсумовуючи законодавчо визначені та виведені науковцями визначення термінів було уточнено такі основні поняття дослідження, як «організація надання адміністративних послуг», «державна реєстрація», «юридична особа», «фізична особа – підприємець».

Задля досягнення визначеної мети та поставлених завдань, підтвердження гіпотези, а також з метою всебічного й об'єктивного дослідження організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб розглянуто принципи та методи наукового пізнання.

Дослідивши розвиток нормативно-правових основ організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні, можна впевнено стверджувати, що законодавець повсякчас «тримає руку на пульсі» удосконалюючи законодавство та спрощуючи доступ до отримання таких послуг на всіх етапах

розвитку держави і суспільства в цілому.

Аналізуючи зміни у порядку адміністрування організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб в Україні ми наразі спостерігаємо так званий «хаос». Починаючи з 2013 року, з періодичністю в 1,5 - 2 роки в Україні відбуваються різкі зміни в організації надання послуг, що зокрема негативно впливає на виконання своїх функцій державними реєстраторами.

На основі проведеного аналізу зарубіжного досвіду доведено, що Україна перейняла більшість позитивних напрацювань світового досвіду надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, таких як надання послуг через центри надання адміністративних послуг; запровадження екстериторіальності для проведення реєстраційних дій; можливість подання документів в електронній формі; створено єдиний електронний портал для отримання адміністративних послуг тощо.

На сучасному етапі система надання адміністративних послуг в Україні у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб переобтяжена великою кількістю законодавчих актів та наявністю в них безлічі колізійних норм, які значним чином підсилюють диспропорції у державній реєстрації та завдають шкоди уніфікованому підходу до державної реєстрації. Таким чином, державний реєстратор при прийнятті рішення про державну реєстрацію юридичних осіб чи фізичних осіб – підприємців повинен вивчити велику кількість нормативно-правових актів, що в свою чергу може призвести до невірного застосування законодавства при прийнятті відповідних рішень.

Основними чинниками оптимізації організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб є удосконалення законодавчих механізмів реалізації приписів та покращення їх загальної ефективності; передання функцій з реєстрації на місця; урегулювання питань щодо виключення законодавчих колізій; підвищення рівня надання адміністративних послуг шляхом запровадження повсякчасного

навчання державних реєстраторів (веб-семінари, інтернет-наради, прямий зв'язок з фахівцями Міністерства у форматі «запитання-відповідь», тощо); забезпечення надання методичної допомоги шляхом деталізації окремих процедурних положень.

Реалізація запропонованих варіантів в країні вплине на стабілізацію реєстраційних дій, а збалансована система надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб, в свою чергу, позитивно вплине на взаємодію між замовником та виконавцем адміністративних послуг та гармонійний розвиток суспільства в цілому.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, згідно визначної гіпотези роботи, підтверджено, що дієва та своєчасна оптимізація організації надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб та її подальше впровадження дасть змогу позитивно вирішити проблеми з постійно зростаючими недоліками в сфері реєстрації, та не буде ставити під загрозу своєчасність та законність реєстрації фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упоряд. В. П. Тимощук. Київ : Факт, 2003. 496 с.
2. Адміністративна реформа в Україні: соціологічний вимір ставлення слухачів і працівників Національної академії у 2012 році : навч. матеріали для самост. підготовки / авт. кол. : Т. П. Крушельницька, Є. О. Ралдугін та ін. Київ : НАДУ, 2013. 60 с.
3. Адміністративна реформа в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи: монографія / за заг. ред. Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. Дніпропетровськ : Монолит, 2009. 384 с.
4. Адміністративне право. Академічний курс: підруч.: в 2 т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов та ін. Київ : Юридична думка, 2005. Т. 2. 624 с.
5. Адміністративні послуги місцевих органів державної виконавчої влади : монографія / за заг. ред. А. О. Чемериса, О. Л. Пастуха. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2004. 152 с.
6. Арутюнов В. Х., Абрамов В. І. Методологія системного підходу та наукових досліджень (дослідницький та інноваційні процеси в державній службі): навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2005. 178 с.
7. Афанасьєв К. К. Адміністративні послуги : навч. посіб. Луганськ : РВВЛДУВС, 2010. 175 с.
8. Бабіна Ю. В., Грищенко А. В.. Порядок проведення реєстраційних дій з реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : метод. посіб. Чернівці, 2016. 32 с. URL: <http://www.cppk.cv.ua/i/2881982.pdf>.
9. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования : учеб. пособие. 2-е изд., испр. Киев : МАУП, 2004. 216 с.
10. Белінго В. Адміністративна відповідальність суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 136–141.

11. Богачова Л. Л. Функції підзаконної нормотворчості у механізмі правового регулювання. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 22–25. URL: http://www.pap.in.ua/5_2018/4.pdf.
12. Бондаренко К. Реформування галузі юстиції на сучасному етапі розвитку української держави. *Підприємство, господарство і право*. 2016. № 1. С. 92–97.
13. Васильєва Н. В. Досвід Естонії у наданні електронних послуг населенню. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=650>.
14. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. 992 с.
15. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2002. 668 с.
16. Гаращук В. Управлінські послуги – новий інститут чи нова помилка? *Вісник академії правових наук України*. Харків, 2001. № 3 (26). С. 109–114.
17. Голосніченко І. Правове регулювання надання державних управлінських послуг та вирішення адміністративних спорів. *Право України*. 2003. № 10. С. 81–88.
18. Гончарук Н. Організаційно-правові аспекти надання адміністративних послуг в Україні. *Публічне управління: теорія і практика*. 2011. № 1 (5). С. 26–32.
19. Гринько А.А. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт надання адміністративних послуг. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* : зб. наук. пр. Серія : Юриспруденція. 2015. Вип. 17. С. 164–167.
20. Демський Є. Ф. Адміністративні послуги та їх юридична природа. *Юридична наука*. 2011. № 1. С. 78–86.
21. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право : монографія; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Юстініан, 2007. 288 с.

22. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг : Розпорядження Кабінету міністрів України від 16.05.2014 р. №523-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>.

23. Долечек В. С. Надання управлінських послуг населенню органами виконавчої влади України: організаційно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управл. : 25.00.02. Київ, 2005. 18 с.

24. Дробот І. О. , Петровський П. М. Якість адміністративних послуг як ресурс гарантування місцевого самоврядування в Україні: понятійно-термінологічний аспект. *Державне будівництво*. електрон. наук. фах. вид. Харків, 2011. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_4.

25. Єдині вимоги (стандарт) до якості обслуговування відвідувачів центрів надання адміністративних послуг : Міністерство економічного розвитку і торгівлі. 38 с. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?Id=d20ea076-8757-417b-8c3a-6d8c6a741fca>.

26. Зацерковний В.І, Тішаєв І.В., Демидов В.К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.

27. Змитрович Д.І. Адміністративно-правова природа і сутність державної реєстрації юридичних осіб. *Порівняльно-аналітичне право* № 1. 2018 С. 190–193.

28. Ільницька Ю. М. Щодо питання про види та форми дозвільних адміністративних послуг органів місцевого самоврядування. *Форум права*. 2011. № 3. С. 297-302. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_53.

29. Квасніцька О. О. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності : дис. ... канд.юрид.наук : 12.00.04. Одеса, 2006. 202 с.

30. Клименко Н. Г. Роль державної реєстрації недержавних інституцій в державному регулюванні їх діяльності у сфері національної безпеки. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1188>. (дата звернення: 01.09.2019).

31. Колесников М. О. Зарубіжний досвід надання адміністративних послуг з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 158–166.
32. Коліушко І. Б., Тимошук В. П. Управлінські послуги – новий інститут адміністративного права. *Право України*. 2001. № 5. С. 30–34.
33. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
34. Котяш Л.П. Адміністративно-правове регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 185 с.
35. Котяш Л. П. Поняття адміністративно-правового регулювання в сфері державної реєстрації юридичних осіб. *Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 13–14 травня 2016 р.)* Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. С. 77–79.
36. Кочин В. Правова сутність юридичної особи. *Щомісяч. наук. журн. Нац. акад. правових наук України, Київ. регіон. центр, Н.-д. ін-т приват. права і п-ва, ТОВ "Юрінком Інтер"*. Київ: Юрінком Інтер, 2013. № 5. С.43-48.
37. Лихачов С. В. Дозвільне провадження в адміністративному процесі: дис. канд.юрид.наук : 12.00.07. Харків, 2001. 177 с.
38. Лукіна І.М. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: сучасні проблеми законодавства. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*. Сан-Хосе, Калифорнія, США, 2016. № 2 (14). С. 254-261. URL: <https://fdotadotr.files.wordpress.com/2016/09/22-d0bbd183d0bad196d0bdd0b0.pdf>
39. Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали наук.-теор. конф., м. Суми, 25 трав. 2013 р. Суми, 2013. С. 199–201.
40. Олефіренко С. В. Особливості діяльності державної реєстраційної служби України на сучасному етапі. *Актуальні проблеми державного*

управління. 2014. № 1 (45). С. 208-2014. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2014-1/doc/4/09.pdf> .

41. Оніщук О. Удосконалено розгляд скарг у сфері держреєстрації. URL : <https://minjust.gov.ua/news/ministry/olga-onischuk-udoskonaleno-rozglyad-skarg-u-sferi-derjreestratsii>.

42. Пахомова Т. Забезпечення якості та управління нею в органах публічної влади. *Право України*. 2003. № 8. С. 28–32.

43. Петрова І. Г. Особливі ознаки юридичної особи як суб'єкта адміністративного правопорушення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. Ужгород, 2013. Вип. 22. Ч. I. Т. 2 С. 208–210.

44. Петровский А. В., Ярошевский М. Г. Основы теоретической психологи : науч. пособ. Москва : Инфра-М, 1998. 525 с.

45. Писаренко Г. М. Адміністративні послуги в Україні: організаційно-правові аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2006. 20с.

46. Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Постанова Кабінету міністрів України від 04.12.2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF>.

47. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права : монграфия. 3-е изд., стереотип. Москва, 2001. 354 с.

48. Поляк О. В. Механізми надання управлінських послуг органами влади : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02. Львів, 2006. 22 с.

49. Постанова Верховного суду від 26.04.2019 по справі № 821/669/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81479568>. (дата звернення: 20.01.2020).

50. Постанова Верховного суду від 24.07.2019 по справі № 826/7876/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/83220618>. (дата звернення: 20.01.2020).

51. Постанова Верховного суду від 22.11.2019 по справі № 821/1490/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85901806>. (дата звернення: 20.01.2020).

52. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності». Дата оновлення: 01.08.2002. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=12863

53. Правознавство : словник термінів : навч. посіб. / за ред. В. Г. Гончаренка. Київ : Юрисконсульт, КНТ, 2007. 636 с.

54. Практичний посібник з питань державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців / С. І. Третьяков та ін.; 9-е вид. доп. Київ : Держкомпідприємництво, ДВНЗ «Українська академія бізнесу та підприємництва», 2010. 362 с.

55. Президент, Прем'єр-міністр, Мінцифри презентували мобільний застосунок «Дія». Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prezident-premyer-ministr-mincifra-prezentuvali-mobilnij-zastosunok-diya>.

56. Приймак Ю.О. Якість публічних послуг органів місцевої влади в умовах трансформації українського суспільства : автореф. дис. ... канд. наук : 22.00.04. Запоріжжя, 2008. 5 с.

57. Приймаченко Д. В. Адміністративні послуги, що надають митні органи: стан і перспективи. *Вісник Академії митної служби*. 2010. №2(5). С. 6-12.

58. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/5203-17>.

59. Про врегулювання відносин, пов'язаних зі статусом державного реєстратора : Наказ Міністерства юстиції України від 29.12.2015 р. № 2790/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1667-15>.

60. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 р.

№ 755-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>. (дата звернення: 14.01.2020).

61. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>.

62. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.

63. Про затвердження Положення про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності та про реєстраційний збір за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.1994 № 276. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276-94-%D0%BF>.

64. Про затвердження Положення про порядок реєстрації торговельних представництв суб'єктів федерації держав з федеративним устроєм : постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.1996 р. № 974. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974-96-%D0%BF>.

65. Про затвердження Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 р. №1128. *Офіційний вісник України*. 2016. № 2. С. 750.

66. Про затвердження типових інформаційних карток адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб-підприємців : Наказ Міністерства юстиції України від 28.12.2016 р. № 3874/5. URL: <https://minjust.gov.ua/news/acts/pro-zatverdjennya-tipovih-informatsiynih-kartok-administrativnih-poslug-u-sferi-derjavnoi-reestratsii-yuridichnih-osib-gromadskih-formuvan-scho-ne-mayut-statusu-yuridichnoi-osobi-ta-fizichnih-osib-pidpriemtsiv>.

67. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні : Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. *Офіційний вісник України*. 1999. № 21. С. 32.

68. Про ліцензійну палату України : Указ Президента України від 07.02.1997 № 104/97. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/104/97>.

69. Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.1998 р. № 740. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-98-%D0%BF>.

70. Про порядок реєстрації адвокатських об'єднань: постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.1993 р. № 302. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-93-%D0%BF>.

71. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні : Національна доповідь / К.О. Ващенко та ін. Київ : Держкомпідприємство, 2008. 226 с.

72. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 30. С. 18.

73. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.02.2006 р. № 90-р. *Офіційний вісник України*. 2006. № 7. С. 167.

74. Публічне управління : термінол. слов. / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

75. Саниахметова Н. А. Юридический справочник предпринимателя : учеб. пособ. 7-е изд., перераб. и доп. Харьков : ООО «Одиссей», 2005. 992 с.

76. Саниахметова Н.О. Підприємницьке право : навч. посіб. Київ : С.К., 2010. 704 с.

77. Саюн О.В. Основи менеджменту : навч. посіб. Черкаси, 2014. 216 с.

78. Соломко Ю. Надання адміністративних послуг в електронній формі на державному рівні. *Ефективність державного управління*. Львів, 2018. Вип. 1 (54). Ч. 1. С. 151–157.
79. Солонар А. Завдання, функції та повноваження державного реєстратора. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 129–133.
80. Статус фізичної особи – підприємця: проблеми застосування законодавства: Роз'яснення МЮУ від 14.01.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11>.
81. Сучасна українська енциклопедія. Т.10. Харків : 2005. 416 с.
82. Терещенко В. И. Организация и управление: опыт США. URL: <https://pqm-online.com/assets/files/lib/books/tereschenko.pdf>. (дата звернення: 20.12.2019).
83. Тимошук В. Адміністративні послуги : посіб.; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні - DESPRO». Київ : Тов «Софія-А». 2012. 104 с.
84. Тимошук В.П. Оцінка якості адміністративних послуг / Центр політико-правових реформ. Київ : Факт, 2005. 88с.
85. Тлумачний словник української мови / За ред. д-ра філологічних наук, проф. В.С. Калашника. 2-ге вид., випр. і доп. Харків : Прапор, 2005. 992 с.
86. Центри надання адміністративних послуг: створення та організація діяльності : практичний посібник / за заг. ред. В. П. Тимошука. Київ : СПД Москаленко О. М., 2010. 440 с.
87. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Видавничий дім "Слово", 2004. 240 с.
88. Цивільний кодекс України. Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
89. Шаров Ю. Удосконалення політики і процедур надання адміністративних послуг. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. пр. / редкол. С.М.Серьогін та ін. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2006. Вип. 4 (26). С.230–238.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства юстиції України
01 жовтня 2018 року № 3104/5**ТИПОВА ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА**
адміністративної послуги з державної реєстрації фізичної особи
підприємцем

(найменування суб'єкта надання адміністративної послуги та/або центру надання адміністративних послуг)

Інформація про суб'єкта надання адміністративної послуги та/або центру надання адміністративних послуг		
1	Місцезнаходження	<i>Зазначається місцезнаходження суб'єкта надання адміністративної послуги та/або центру надання адміністративних послуг</i>
2	Інформація щодо режиму роботи	<i>Зазначається режим роботи суб'єкта надання адміністративної послуги та/або центру надання адміністративних послуг</i>
3	Телефон/факс (довідки), адреса електронної пошти та веб-сайт	<i>Зазначаються телефон/факс (довідки), адреса електронної пошти та веб-сайт суб'єкта надання адміністративної послуги та/або центру надання адміністративних послуг</i>
Нормативні акти, якими регламентується надання адміністративної послуги		
4	Закони України	Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»
5	Акти Кабінету Міністрів України	–
6	Акти центральних органів виконавчої влади	Наказ Міністерства юстиції України від 18.11.2016 № 3268/5 «Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», зареєстрований у Міністерстві юстиції

		<p>України 18.11.2016 за № 1500/29630; наказ Міністерства юстиції України від 09.02.2016 № 359/5 «Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 09.02.2016 за № 200/28330; наказ Міністерства юстиції України від 23.03.2016 № 784/5 «Про затвердження Порядку функціонування порталу електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 23.03.2016 за № 427/28557</p>
Умови отримання адміністративної послуги		
7	Підстава для отримання адміністративної послуги	Звернення фізичної особи, яка має намір стати підприємцем, або уповноваженої нею особи (далі – заявник)
8	Вичерпний перелік документів, необхідних для отримання адміністративної послуги	<p>Заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем; заява про обрання фізичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної податкової і митної політики, – за бажанням заявника; нотаріально засвідчена письмова згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника чи органу опіки та піклування – для фізичної особи, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю, але не має повної цивільної дієздатності. Якщо документи подаються особисто, заявник пред'являє документ, що відповідно до закону посвідчує особу. У разі подання документів представником додатково подається примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) документа, що</p>

		підтверджує його повноваження (крім випадку, коли відомості про повноваження цього представника містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань)
9	Спосіб подання документів, необхідних для отримання адміністративної послуги	<p>1. У паперовій формі документи подаються заявником особисто або поштовим відправленням.</p> <p>2. В електронній формі документи подаються через портал електронних сервісів</p>
10	Платність (безоплатність) надання адміністративної послуги	Безоплатно
11	Строк надання адміністративної послуги	<p>Державна реєстрація проводиться за відсутності підстав для зупинення розгляду документів та відмови у державній реєстрації протягом 24 годин після надходження документів, крім вихідних та святкових днів.</p> <p>Зупинення розгляду документів здійснюється у строк, встановлений для державної реєстрації.</p> <p>Строк зупинення розгляду документів, поданих для державної реєстрації, становить 15 календарних днів з дати їх зупинення</p>
12	Перелік підстав для зупинення розгляду документів, поданих для державної реєстрації	<p>Подання документів або відомостей, визначених Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», не в повному обсязі;</p> <p>невідповідність документів вимогам, установленим статтею 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»;</p> <p>невідповідність відомостей, зазначених у заяві про державну реєстрацію, відомостям, зазначеним у документах, поданих для державної реєстрації, або відомостям, що містяться в Єдиному</p>

		<p>державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; невідповідність відомостей, зазначених у документах, поданих для державної реєстрації, відомостям, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; невідповідність реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта) відомостям, наданим відповідно до статті 13 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань»</p>
13	Перелік підстав для відмови у державній реєстрації	<p>Документи подано особою, яка не має на це повноважень; у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань містяться відомості про судові рішення щодо заборони у проведенні реєстраційної дії; не усунуто підстави для зупинення розгляду документів протягом встановленого строку; наявні обмеження на зайняття підприємницькою діяльністю, встановлені законом; наявність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису, що фізична особа вже зареєстрована як фізична особа – підприємець</p>
14	Результат надання адміністративної послуги	<p>Внесення відповідного запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;</p>

		<p>виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;</p> <p>повідомлення про відмову у державній реєстрації із зазначенням виключного переліку підстав для відмови</p>
15	Способи отримання відповіді (результату)	<p>Результати надання адміністративної послуги у сфері державної реєстрації (у тому числі виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань) в електронній формі оприлюднюються на порталі електронних сервісів та доступні для їх пошуку за кодом доступу.</p> <p>За бажанням заявника з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань надається виписка у паперовій формі з проставленням підпису та печатки державного реєстратора та печатки, визначеної Законом України «Про нотаріат» (у випадку, якщо державним реєстратором є нотаріус) – у разі подання заяви про державну реєстрацію у паперовій формі.</p> <p>У разі відмови у державній реєстрації документи, подані для державної реєстрації, повертаються (видаються, надсилаються поштовим відправленням) заявнику не пізніше наступного робочого дня з дня надходження від заявника заяви про їх повернення</p>

Додаток Б

Невідповідність програмного забезпечення до вимог Закону

№ з/п	Програмне забезпечення Єдиного державного реєстру повинно забезпечувати:	Стан програмного забезпечення
1	Автоматизація процесу державної реєстрації та інших реєстраційних дій та відтворення його процедур, у тому числі:	
	– автоматичне формування та присвоєння дати та номера запису в Єдиному державному реєстрі	Забезпечується повністю
	– відображення відомостей про проведені реєстраційні дії, відмову в їх проведенні, про скасування реєстраційних дій, про виправлення помилок, допущених у відомостях Єдиного державного реєстру, про суб'єкта державної реєстрації та державного реєстратора	Забезпечується повністю
	– відображення відомостей про результати розгляду документів, поданих для державної реєстрації (, відмова в проведенні державної реєстрації, державна реєстрація)	Забезпечується частково: – при зупиненні розгляду документів в реєстрі відображаються відповідні відомості лише у разі прикріплення сканованої копії повідомлення, та є недоступним для заявників. – відмова в проведенні державної реєстрації відображається некоректно (поле реєстру для даного повідомлення має обмежену кількість символів, а підстави для відмови, які надає реєстр для вибору не відповідають законодавству).

		За умови проведення державної реєстрації відомості відображаються повністю
	– відображення відомостей про надання відомостей з Єдиного державного реєстру	Забезпечується повністю
	– відображення відомостей про документи, подані для проведення реєстраційних дій, у тому числі дату набрання законної сили та номер судового рішення, на підставі якого проведено реєстраційну дію	Забезпечується частково: – при прийомі деяких документів необхідно зазначити вид поданого документу – оригінал, нотаріально засвідчена копія, чи належним чином засвідчена копія документу, який видано державним органом чи органом місцевого саморядування. Натомість програмне забезпечення надає для вибору лише: оригінал, нотаріально засвідчена копія або ксерокпія, внаслідок чого в реєстрі відображається недостовірна інформація
	– автоматичний моніторинг ризикованих реєстраційних дій за критеріями, визначеними Кабінетом Міністрів України	Такі критерії Кабінетом Міністрів України не визначено
2	Заповнення та друк форми заяви про державну реєстрацію	Не забезпечено
3	Ідентифікацію заявників, які подають документи для державної реєстрації в електронній формі, з використанням електронного цифрового підпису та альтернативних електронному цифровому підпису засобів ідентифікації таких заявників	Не забезпечено Подача заявниками документів для державної реєстрації в електронній формі відображається в окремому програмному забезпеченні. І як наслідок для проведення державної реєстрації, державному реєстратору необхідно роздрукувати документи, що надійшли в електронній формі, а

		потім здійснити прийом документів в Єдиному державному реєстрі та прикріпити відскановані копії.
4	Державна реєстрація за принципом екстериторіальності	Забезпечується повністю
5	Контроль за повнотою внесення записів до Єдиного державного реєстру та проведенням реєстраційних дій	Забезпечується повністю
6	Пошук взаємозв'язків між юридичними особами та їхніми засновниками (учасниками), кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами), у тому числі кінцевими бенефіціарними власниками (контролерами) засновника, керівниками юридичних осіб, візуалізацію всіх прямих та непрямих зв'язків	Не забезпечується
7	Ведення реєстраційних справ в електронній формі та створення їх електронного архіву	Забезпечується повністю
8	Передачу державним органам відомостей з Єдиного державного реєстру у випадках, передбачених цим Законом	Забезпечується частково: – не відбувається передача відомостей до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку а також до органів ліцензування.
9	Інформаційну взаємодію між Єдиним державним реєстром та інформаційними системами державних органів, у тому числі автоматизований, безпосередній доступ державних реєстраторів до реєстрів, автоматизованих інформаційних систем, держателем	Забезпечується частково: – доступ державними реєстраторами до інших реєстрів здійснюється не через Єдиний державний реєстр, а через отримання окремих доступів до необхідних реєстрів

	(розпорядником, володільцем, адміністратором) яких є державні органи, у тому числі до тих, що містять персональні дані особи	
10	Зберігання відомостей про юридичних осіб, інші організації та фізичних осіб - підприємців протягом 75 років з дати внесення запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи, іншої організації або припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця	Забезпечується повністю
11	Невід'ємною архівною складовою частиною Єдиного державного реєстру є Реєстр документів дозвільного характеру, Єдиний реєстр громадських формувань, Реєстр громадських об'єднань та Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство	Таких складових діюче програмне забезпечення не має

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Кривошей Тетяна Сергіївна, студент(ка) 3-го курсу,
форми навчання заочна, факультету соціології та управління,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування», адреса
електронної пошти drs_pologi.uo-fop@ukr.net,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
«Організація надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації
фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що
визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайоmlена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є
ідентичною її друкованій версії;

згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної
доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-
системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Кривошей Т.С.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ(науковий керівник) Цапліна І.С.